

JAARVERSLAG

WOORD VOORAF
KLANTGERICHT WERKEN
BESTUURSORGANEN EN ORGANOGRAM

H1. KINDEROPVANG

De toekomst verkend en voorbereid

1. KINDEROPVANG IN CIJFERS

- 1.1 Aantal opvangvoorzieningen
- 1.2 Aantal opvangplaatsen
- 1.3 Aantal ingeschreven kinderen
- 1.4 Aantal verblijfsdagen
- 1.5 Gemiddeld betaalde ouderbijdrage

2. KWALITEITSZORG

- 2.1 Werken aan kwaliteitszorg voor de kinderopvang
- 2.2 Instrumenten voor het meten en bevorderen van kwaliteit
- 2.3 Algemene kwaliteitswerking

H2. PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING

Zoeken naar een dienstverlening op maat van het gezin

1. ZWANGERSCHAP EN BEVALLING

- 1.1 Infoavonden
- 1.2 Prenatale consultatiebureaus
- 1.3 Bezoeken aan pasbevallen vrouwen in kraamklinieken

2. DE EERSTE WEKEN, MAANDEN EN JAREN VAN HET KIND: EEN PROFESSIONELE BEGELEIDING OP MAAT

- 2.1 Individuele begeleiding aan huis
- 2.2 Consultatiebureaus
- 2.3 De vaccinatieactiviteit in 2002
Vaccinatiedatabank
- 2.4 Algo-gehoorscreening

3. BIJZONDERE ZORG EN HULPVERLENING

- 3.1 Hulpverlening aan kinderen in probleem- of crisissituaties
- 3.2 Kindermishandeling
- 3.3 Adoptie

4. OPVOEDINGSONDERSTEUNING 2002

- 4.1 Start opvoedingsconsulenten
- 4.2 Aandacht voor opvoeding
- 4.3 Pedagogisch adviseren bij opvoedingsvragen
- 4.4 Groepsbijeenkomsten
- 4.5 Praktische ondersteuning
- 4.6 Partners in opvoeding

5. WERKEN AAN KWALITEITSZORG

H3. INSPECTIE

Inspectie: voldoen aan diverse verwachtingen

1. Inspectiebezoeken
2. Planning van de inspectiebezoeken
3. Een dynamische bezoekenplanning

H4. DE KLACHTDIENST

1. Evolutie van het aantal oproepen bij de klachtendienst
2. Bespreking van het klachtenbeeld
3. Aanbevelingen

H5. SOCIAAL VERSLAG

1. Personeelsbestand
2. Leeftijd en geslacht
3. Een overwegend vrouwelijk personeelsbestand
4. Diversiteit in arbeidsregeling
5. Focus op de regioverpleegkundigen
6. Vorming en ontwikkeling
7. Sociale dienst van het personeel
8. Accenten in het personeelsbeleid
  - 8.1 Aanstelling adjunct-administrateur-generaal en afdelingshoofden
  - 8.2 Invulling provinciale functies
  - 8.3 Upgrading van niveau E naar niveau D
  - 8.4 Psychosociaal preventiebeleid
  - 8.5 Gender
  - 8.6 Family & Business Audit

H6. FINANCIËEL JAARVERSLAG

1. Begrotingsevolutie in 2002
  - 1.1 Initiële begroting en aangepaste begroting: verhoging van het dotatiebedrag ter uitvoering van beleidsbeslissingen
  - 1.2 Uitvoering van de begroting: bevestiging van de engagementen
    - 1.2.1 Resultaat
    - 1.2.2 Ontvangsten in 2002
    - 1.2.3 Uitgaven in 2002
2. Financiële toestand van de instelling op 31 december 2002
  - 2.1 Kassaldo op 31 december 2002
  - 2.2 Gecumuleerd begrotingsresultaat
  - 2.3 Gecumuleerd resultaat VIPA-investeringskredieten
  - 2.4 Reservefonds
  - 2.5 Legaat

VOORWOORD

Alvorens de laatste bladzijde van een jaar werken om te slaan, alvorens het boek definitief in de kast op te bergen, is het zinvol nog een kritische terugblik te werpen op wat gedroomd, gehoopt, maar vooral op wat gerealiseerd werd.

In een almaar sneller evoluerende samenleving met voortdurend nieuwe uitdagingen en dwingende vragen van burgers, vond Kind en Gezin opnieuw de stimulans om hierop accurate antwoorden te formuleren.

2002 was een jaar van vernieuwde uitbouw van een kwalitatief hoogstaande dienstverlening. Dit impliceerde werken op maat van en met zorg voor elk individu.

De voortdurende vraag naar meer plaatsen in de kinderopvang, de ontembare dynamiek van de buitenschoolse opvang, de wijziging in reglementeringen, de laatste aanloop naar de uitvoering van het kwaliteitsdecreet, de effecten van de enveloppenfinanciering, de responsabilisering van voorzieningen, ... als een wervelwind kwamen de vele opdrachten op de organisatie af.

Kind en Gezin, samen met haar partners, reflecteerde, stimuleerde, begeleidde en ontwikkelde een dynamiek die van alle betrokkenen een wellicht soms te grote inzet vergde.

De leden van de Raad van Bestuur vergaderden intensief. De voorbereidingen op de vergaderingen en de uren van bijeenkomsten vroegen van elk lid een sterke betrokkenheid en een grote arbeidsintensiteit. Ook dit jaar konden we opnieuw rekenen op loyale en kritische bestuurders met zin voor behoorlijk bestuur.

Ondanks de vele uitdagingen en de noodzakelijk hoge snelheid van presteren, bleef Kind en Gezin in de realisering van de opdrachten opmerkelijk trouw aan haar uitgangsfilosofie, haar missie: "Kind en Gezin wil, samen met haar partners, voor elk kind, waar en hoe het ook geboren is en opgroeit, zoveel mogelijk kansen creëren."

Er werd veel gerealiseerd, maar het werk is niet af. Nieuwe uitdagingen vanuit de samenleving en weer andere vragen van ouders blijven op Kind en Gezin afkomen.

Vandaag ligt hier voor jou, beste lezer, het resultaat van een jaar werken.

Ik nodig je uit om in jouw tempo en met een kritische kijk dit jaarverslag van 2002 door te nemen.

Veel leesgenot toegewenst!

Lyliane Hebbrecht
voorzitter van de Raad van Bestuur

KLANTGERICHT WERKEN

Het ritme van de samenleving is ook merkbaar in de hartslag van organisaties en instellingen die dagdagelijks voor of ten dienste van gezin en samenleving werken.

Een dienstverlenende organisatie als Kind en Gezin moet alert, pro-actief, flexibel inspelen op wisselende vragen vanuit gezin en samenleving, wat een grote openheid en beslissingskracht veronderstelt.

Beheersinstanties en leiding van de instelling poogden in 2002 deze intense activiteit in goede banen te leiden door efficiënt te vergaderen en te sturen. De Raad van Bestuur kwam 11 maal samen, het Bureau 21 maal en de Directiecomités meer dan 50 maal.

Achter de wirwar van activiteiten stonden echter sterke waarden, uitgebouwde competenties en een strategische visie die ook voor 2002 vertaald werd in een ondernemingsplan.

Refresh in de preventieve gezinsondersteuning

Na een interne reorganisatie die in 2001 uitmondde in de oprichting van een nieuwe afdeling, de afdeling Preventieve Gezinsondersteuning, ging er dit jaar veel aandacht naar de inhoud en vooral naar de toekomstige vernieuwing, afgestemd op de vraag van de gezinnen.

Een zogenoemde “refresh” van de dienstverlening werd grondig voorbereid.

Het is in deze tijd immers onmogelijk geworden om één algemeen en identiek aanbod voor alle gezinnen te ontwikkelen. Gezinnen hebben meer en meer behoefte aan een dienstverlening die beantwoordt aan hun specifieke vragen, hun bijzondere noden, die rekening houdt met hun eigen kennis en ervaring.

De onomkeerbare tendens naar klantgericht werken werd dan ook vertaald in of verdiept naar concepten van vraaggerichte dienstverlening. Dit moet in 2003 uitmonden in een concreet plan tot realisering en implementatie op het terrein.

Inmiddels werd het voedingsbeleid verder uitgevoerd, ondersteund door een grootschalig en belangrijk onderzoek naar voedingsgewoonten bij jonge kinderen.

De eerste resultaten – waaronder een toename van borstvoeding – werden al zichtbaar!

2002 werd ook het jaar van de interne promotie van opvoedingsondersteuning. Studiedagen, opleidingen, inschakeling van consultants, publicatie van het handboek “Hulp bij opvoedingsvragen”, ... leidden ertoe dat de opvoedingsondersteuning stilaan volop deel uitmaakt van de dienstverlening.

De vernieuwing van de kernopdrachten van de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG's) verdient in dit palet van gezinsondersteuning eveneens aandacht. De klemtoon op laagdrempelige dienstverlening moet deze centra in de toekomst nog verder profileren in het geheel van de integrale jeugdzorg.

Met de in dit kader uitgewerkte modulering van dienstverlening die de CKG's aanbieden, is Kind en Gezin trouwens voorloper in het proces dat inzake integrale jeugdzorg volop loopt.

Van de meerlingthuishulp en -gezinsondersteuning werd een eerste grondige evaluatie gemaakt. In 2003 moet dit een heroriëntering van deze dienstverlening mogelijk maken. Ook werden structuren opgezet om de kennis en expertise inzake kraamzorg die in Vlaanderen aanwezig is te consolideren en verder te ontwikkelen.

Daarbij aansluitend werd een permanent overleg opgestart met vroedvrouwen om samenwerking en afstemming van dienstverlening te verkrijgen en te ontwikkelen.

Kind en Gezin wil ook de dienstverlening in de nog resterende prenatale consultatiebureaus – vooral gericht op kwetsbare en kansarme zwangeren – stapsgewijs oriënteren naar sociale begeleiding met het oog op een kwaliteitsvolle medische zorg.

Ondertussen blijft de preventieve dienstverlening zeer succesvol. Het doelgroepbereik blijft in stijgende lijn gaan, zowel in het kraambezoek (88,7%) en de huisbezoeken (97%) als – vooral – in de consultatiebureaus (84% van de eenjarigen).

Op die wijze overstijgt het aantal klant- of kindcontacten, met 55 000 kraambezoeken, 209 000 gezinsbezoeken, 1 miljoen consulten en circa 400 000 telefonische contacten, de 1,6 miljoen! De vernieuwde website met ruime informatie op het terrein van de preventieve gezinsondersteuning moet dit aantal contacten in de toekomst verder verhogen. De doelstelling blijft om deze dienstverlening – aansluitend bij de specifieke behoeften en vragen van gezinnen – verder te actualiseren en kwalitatief te verdiepen.

Elk contact moet een meerwaarde creëren voor het kind en het gezin, en zo mogelijk een meetbaar effect sorteren.

Om die actualisering mede te stoffen met ervaringen op het terrein werd het advies van alle provinciale comités ingewonnen inzake de huidige dienstverlening en werden voorstellen en suggesties gevraagd voor de toekomst. Het zal in elk geval noodzakelijk zijn de positionering en verloning van de artsen bij te sturen – daartoe werd een consultingopdracht uitgevoerd – en de organiserende besturen en vrijwilligers van de consultatiebureaus (CB's) te versterken en beter te ondersteunen.

Onder meer daartoe kwam in 2002 een samenwerkingsprotocol tot stand met de organiserende besturen van de CB's.

Uitbreiding kinderopvang vertraagt

De uitbreiding van het aantal kinderopvangplaatsen – een belangrijk oogmerk van de regering en van Kind en Gezin – stond in 2002 opnieuw vooraan in de activiteiten.

De doelstelling om in de dagopvang opnieuw 2500 plaatsen te creëren werd echter niet gehaald! Er werden wel iets meer dan 1300 plaatsen gecreëerd. Maar anderzijds gingen er in de zelfstandige sector 572 plaatsen verloren, waardoor netto maar circa 750 plaatsen bijkomend zijn gerealiseerd.

Voor de zelfstandige sector boet heel wat plaatsen in. Het gegeven dat voor een verdere uitbreiding in 2003 geen financiële middelen voorhanden zijn, zorgt voor bijkomende ongerustheid over het halen van de doelstelling van 10 000 plaatsen in deze legislatuur. Gelukkig werden er betere resultaten geboekt in de buitenschoolse opvang, waar bijna 2000 nieuwe plaatsen tot stand kwamen.

Ook voor 2003-2004 is er perspectief op bijkomende financiële middelen voor verdere uitbreiding van de buitenschoolse opvang.

In 2002 waren 114 059 kinderen ingeschreven in de dagopvang en 115 589 in de buitenschoolse opvang: samen goed voor circa 12 miljoen verblijfsdagen!

Voor die uitbreidingen werd op geen inspanning gekeken. Onder meer werd – na overleg met de SERV – een sensibiliserende informatiecampagne gericht naar grote bedrijven. Vooral echter het perspectief op een sociale bescherming voor aangesloten onthaalmoeders moet op termijn soelaas brengen en minstens een verdere vermindering van het totale aantal opvanggezinnen tegengaan.

Naast – ook hier – de prioritaire aandacht voor de klant, met name voldoende kwalitatief hoogstaande opvang realiseren, werd er ook hard gewerkt aan de vereenvoudiging en versteviging van de bestaande opvangstructuren. Zo werd de nieuwe enveloppensubsidiëring definitief ingevoerd, werd verder gewerkt aan de implementatie van het Vlaams Intersectoraal Akkoord, was er aandacht voor een versterkende impuls voor het beheer van voorzieningen en kreeg de regelgeving van de zelfstandige sector een grote onderhoudsbeurt.

Om een aantal ongewenste effecten van de enveloppenfinanciering te verzachten, werden overgangsmaatregelen gespreid in de tijd uitgewerkt.

De buitenschoolse opvang heeft definitief een eigen stek in de dienstverlening ingenomen. Het is daarenboven een sector met een grote groeimarge. Verdere uitbreiding zal echter moeten gebeuren op basis van programmatie- en planningsinstrumenten. Voor de verschillende behoeften moet het meest geëigende spoor benut worden. Deze opties – geformuleerd in een nieuwe Beleidsbrief van de Vlaamse regering – zal Kind en Gezin bij verdere uitbreiding hanteren.

In dit kader krijgt het lokale beleid een groeiende plaats in de kinderopvang. De ervaringen met het lokale overleg in de buitenschoolse opvang kunnen dienen voor een verdere ontwikkeling ervan in de hele kinderopvang. Terzake werden een aantal proefprojecten opgestart.

Kwaliteit en veiligheid in de kinderopvang trokken ook in 2002 veel energie naar zich toe. Ouders voelen zich immers steeds sterker betrokken. Zij willen erkend worden als gebruiker en verwachten een degelijke en veilige opvang.

De begeleiding bij de invoering van het kwaliteitsdecreet kreeg gestalte in infodagen en kwaliteitsnieuwsbrieven met good practices. De ontwikkeling van een zelfevaluatie-instrument voor kinderopvangverblijven kwam in een eindfase. Ook het kwaliteitslabel voor de buitenschoolse opvang in scholen zat in de laatste rechte lijn.

Een grotere brandveiligheid werd bereikt door de aanbevelingen voor onthaalouders en door het ontwerp van regelgeving voor de buitenschoolse opvangsector.

Ook werd er hard gewerkt aan inclusieve opvang voor kinderen met een specifieke zorgbehoefte en werd een visie uitgewerkt op flexibele opvang.

Heel deze dynamiek werd gevoed door sterke communicatiekanalen. Er kwam een vernieuwde, interactieve en breed gedocumenteerde website waarop men ook naar opvangplaatsen kan zoeken. Een performant callcenter werd eraan gekoppeld. Inspectieverslagen kunnen via de website opgevraagd worden. Een geïnformatiseerd dossierbeheer, met een datawarehouse erop gebouwd, werd ontwikkeld en verenigt een efficiënt dossierbeheer én uitstekende beleidsinformatie.

Ten slotte werd het dagdagelijkse werk onderbouwd met toekomstgerichte inspanningen. Een door de voogdijminister opgerichte “Toekomstgroep” kreeg de opdracht te verkennen hoe de opvang in Vlaanderen er binnen 10 jaar zou kunnen uitzien.

Een “Vernieuwingsgroep” dacht erover na hoe de sporen al op korte termijn verlegd kunnen worden.

Een klantgerichte organisatie

Om de dienstverlening inzake kinderopvang en preventieve gezinsondersteuning mogelijk te maken, moet Kind en Gezin als organisatie flexibel, accuraat en op een hoog kwalitatief niveau functioneren.

Kind en Gezin wordt al lang niet meer als een “klassieke” overheidsinstelling beschouwd, maar wil integendeel met een open, klantvriendelijk, wervend imago het doelpubliek tegemoetkomen.

In die context zijn de geleverde communicatie-inspanningen, het woordvoerderschap, het open besturen en inspecteren en de uitgebouwde Klachtendienst veelbetekenend.

Ook in 2002 werd daaraan hard gewerkt. De ontwikkeling van een callcenter, het verder profileren van de bedrijfsschool (Academie), de zeer geprononceerde en strategische informatie-ontwikkeling, het uitbouwen van nieuwe dienstverlening via de website en een voortrekkersrol inzake e-government zijn daar evenzoveel tekenen van.

Ook op directieniveau werd de instelling vernieuwd. Op vele plaatsen werd vernieuwd en verjongd. Een strategisch en een financieel comité werden gecreëerd om enerzijds de strategische aanpak beter te onderbouwen en om anderzijds de financiële complexiteit op te volgen en te sturen.

Kortom, klantgericht werken doorstroomt niet alleen de dienstverlening van Kind en Gezin, maar ook de hele ondersteunende structuur.

BESTUURSORGANEN EN ORGANOGRAM

RAAD VAN BESTUUR

Voorzitter

Lyliane Hebbrecht, Evergem

Ondervoorzitters

Marcel Geuens, Korbeek-Lo

Martine Lemonnier, Halle

Leden

Jan Bosmans, Tielt-Winge

Geert Cappelaere, Brakel

Paul Casaer, Blanden, ontslagnemend

Fons De Neve, Knesselare

Georges Debref, Landen

Daniëlle Depreitere, Ingelmunster

Greta Derveaux, Zellik

Erwin Devriendt, Gent

Annie Leysen, Turnhout

Magda Linthout, Dendermonde

Beatrijs Nielandt, Hasselt

Amandina Pohl, Niel

Sandra Rosvelds, Heverlee

Monique Swinnen, Rillaar

Maria Van Der Elst, Zaventem

Wim Van Esch, Berchem

Kristien Van Rie, Gentbrugge

Linda Van Torre, Rosières

Vertegenwoordigers Vlaamse administratie

Helga Lakiere, Leuven

Marc Morris, Bertem, tot 07.01.02

Joost Van Haelst, Brussel – Evere, vanaf 08.01.02

Gemeenschapscommissarissen

Lieve Cerulus, Kortenaak

Karel Gutschoven, Kessel-Lo, tot 07.05.02

Jo De Niel, Lokeren, vanaf 08.05.02

Administratie

Lieven Vandenberghe, Kortrijk

administrateur-generaal

Dirk Vanderpoorten, Ninove, vanaf 01.11.02

adjunct-administrateur-generaal

Secretaris

Bea Buysse, Leuven

BUREAU

Voorzitter

Lyliane Hebbrecht, Evergem

Ondervoorzitters

Marcel Geuens, Korbeek-Lo

Martine Lemonnier, Halle

Leden

Georges Debref, Landen

Erwin Devriendt, Gent

Gemeenschapscommissarissen

Lieve Cerulus, Kortenaak

Karel Gutschoven, Kessel-Lo, tot 07.05.02

Jo De Niel, Lokeren, vanaf 08.05.02

Administratie

Lieven Vandenberghe, Kortrijk

administrateur-generaal

Dirk Vanderpoorten, Ninove, vanaf 01.11.02

adjunct-administrateur-generaal

Secretaris

Bea Buysse, Leuven

PROVINCIALE COMITES

ANTWERPEN

Voorzitter

Freddy Van Daele, Stabroek

Leden

Mohamed Chakkar, Deurne

Johan Feskens, Hombeek

Linda Huybrechts, Wechelderzande

Tyl Jonckheer, Berchem

Saskia Lambrechts, Duffel

Marie-José Madereel, Antwerpen

Kristin Tamsin, Ekeren

Mieke Vanderhaegen, Wommelgem

Gerda Vanderheyden, Zwijndrecht

Nicole Van Hoof, Mol

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Dirk Stappaerts, Antwerpen, overleden op 03.11.02

Lisette Bergmans, Bree, vanaf 18.11.02

VLAAMS-BRABANT EN BRUSSEL

Voorzitter

Lieve Eeckelaers, Londerzeel, tot 31.08.02

Mathieu Voets, Heverlee, vanaf 01.09.02

Leden

Khadija Aznag, Diest
Veerle Broeckx, Brussel
Irma Jacobs, Leuven, vanaf 01.10.02
Carina Kenis, Diest
Nicole Rasschaert, Wemmel
Anne-Marie Raymaeckers, Tienen
Greta Tiels, Herfelingen
Willy Van Nieuwenhuysen, Kessel-Lo
Marleen Verhoeven, Herent
Beatrijs Verstraeten, Everberg
Mathieu Voets, Heverlee, tot 31.08.02

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Daniëlle De Ridder, Brussel

LIMBURG

Voorzitter

Irène Vanoppen, Alken

Leden

Daniëlle Awouters, Bilzen
Anne-Marie Baeke, Tongeren
Nuray Bagci, Hasselt
Veerle Daemen, Heusden-Zolder
Ghis Dhoore, Hasselt
Julien Haumont, Maaseik-Opoeteren
Karine Lycops, Genk
Godelieve Scheerder, Zutendaal
Jean Vanisterdael, Lanaken
Jo Voets, Alken

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Lisette Bergmans, Bree

OOST-VLAANDEREN

Voorzitter

Pol De Brock, Gent

Leden

Mich Audenaert, Wondelgem
An De Baerdemaeker, Gent
Jean-Marie De Bosscher, Semmerzake
Edith De Gryse, Gent, tot 30.09.02
Annemie De Gussum, Nazareth
André De Meyer, Oostakker
Hürü Devre, Ledeberg
Marik Eeckhautd, Lebbeke
Veerle Van Den Hende, Deinze, vanaf 01.10.02
Barbara Van de Voorde, Hamme
Micheline Verschelden, Belsele

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Mien Vanderpoorten, Kruishoutem

WEST-VLAANDEREN

Voorzitter

Alex Moens, Kortrijk

Leden

Wino Baekelandt, Deerlijk

Ghodratollah Mirzaee Cheshmeh, Heule

Hilde Cloet, Brugge

Filip De Baets, Oostduinkerke

Herwig De Coninck, Assebroek

Georgine Denolf, Brugge

Lieve De Zutter, Roeselare

Katrien Missinne, Gullegem-Wevelgem

Els Van de Bourry, Brugge

Nicole Vandevelde, Nieuwmunster

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Etienne Van den Bossche, Evergem

BESTUURSORGANEN

DIRECTIERAAD

Administrateur-generaal

Lieven Vandenberghe

Adjunct-administrateur-generaal

Dirk Vanderpoorten, vanaf 01.11.02

Directeurs

Lisette Bergmans

Daniëlle De Ridder

Jos Eerdekens

Dirk Stappaerts, overleden op 03.11.02

Anne Vanden Berge

Etienne Van den Bossche

Mien Vanderpoorten

Katrien Verhegge, wnd.

Will Verniest

Secretaris

Eddy Verbestel

BESTUURLIJK DIRECTIECOMITE

Administrateur-generaal

Lieven Vandenberghe

Inspecteur-generaal

Jozef Pelgrims, juridisch expert

Afdelingshoofden

Jos Eerdekens, directeur

Anne Vanden Berge, directeur
 Dirk Vanderpoorten, adjunct-administrateur-generaal, vanaf 01.11.02
 Katrien Verhegge, wnd. directeur
 Will Verniest, directeur

Secretaris

Ingrid Bombay

PROVINCIAAL DIRECTIECOMITE

Administrateur-generaal

Lieven Vandenberghe

Adjunct-administrateur-generaal

Dirk Vanderpoorten, vanaf 01.11.02

Provinciale afdelingshoofden

Lisette Bergmans, Limburg
 Daniëlle De Ridder, Vlaams-Brabant en Brussel
 Dirk Stappaerts, Antwerpen, overleden op 03.11.02
 Mien Vanderpoorten, Oost-Vlaanderen
 Etienne Van den Bossche, West-Vlaanderen

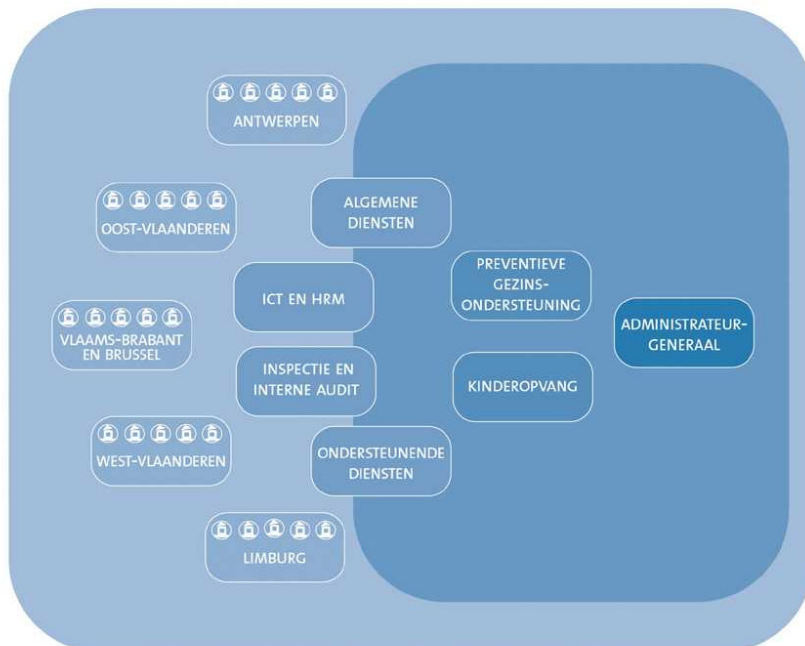
Waarnemer

Anne Vanden Berge, afdelingshoofd Algemene Diensten

Secretaris

Linn Mares

ORGANOGRAM

- Beleidsafdelingen
- Bestuurlijke afdelingen
- Provinciale afdelingen
- Ⓜ Regioteam

Hoofdstuk 1.

KINDEROPVANG

De toekomst verkend en voorbereid

Kinderopvang was in 2002 voortdurend in de actualiteit, zowel bij de beleidsmakers als bij de gebruikers. Ook Kind en Gezin was bijzonder actief en stelde vanuit haar missie altijd het kind centraal. Op 4 terreinen werd er gewerkt: de kwantiteit en de ontwikkeling van de sectoren, de kwaliteit en de veiligheid, de toegankelijkheid en ten slotte de communicatie om de dynamiek te ondersteunen.

Het jaar 2002 was geen eiland. Bewegingen van 2001 hebben 2002 beïnvloed, net zoals 2002 zijn armen zal reiken tot ver in 2003.

Het beleidsdoel om gespreid over 4 jaar 10 000 plaatsen te realiseren stond centraal voor de erkende sector en er was een nieuwe wervende en ondersteunende actie voor de zelfstandige sector.

De invoering van de enveloppensubsidiëring en de toepassing van het Vlaams Intersectoraal Akkoord veroorzaakten enige deining, die de voorzieningen uit hun evenwicht kon brengen. Een eerste evaluatie gaf aanleiding tot bijstellingen en maatregelen zoals eenmalige bijpassingen. Hier werd de evolutie van nabij gevolgd. Er was aandacht voor een versterkende impuls voor het beheer van voorzieningen. Zo werd er gewerkt aan financiële en fiscale stimuli, onder meer voor bedrijven. Een sensibiliserende informatiecampagne werd gericht naar grote bedrijven.

De sociale bescherming voor aangesloten onthaalouders kwam in 2002 tot een doorbraak. De federale regering en de gemeenschapsregeringen forceerden een statuut van een bijzondere aard dat moet leiden tot een maatschappelijke waardering van het onthaalouderschap en tot een nieuwe aantrekkingskracht.

Met het experiment voor 2 samenwerkende onthaalouders bij een dienst voor opvanggezinnen is de vernieuwende tendens ingezet om de gezinsopvang te versterken.

De buitenschoolse opvang kreeg in een beleidsbrief van de Vlaamse regering bijzondere aandacht. Het meersporenbeleid werd bevestigd en versterkt. Verdere uitbreiding van het IBO-spoor moet gebeuren op basis van een planningsinstrument. Voor de verschillende behoeften moet het meest geëigende spoor benut worden.

Het lokale beleid kreeg een groeiende plaats binnen de ontwikkeling van kinderopvang. Experimenten met het lokaal overleg tastten de mogelijkheden af.

De regelgeving voor de zelfstandige sector kreeg een grote onderhoudsbeurt.

Kwaliteit en veiligheid trekken veel energie naar zich. Ouders voelen zich steeds sterker betrokken. Zij willen erkend worden als gebruiker en verwachten degelijke en veilige opvang. Kwaliteit kan gegarandeerd worden door opleiding en vorming, door te werken rond competenties en beroepsprofielen.

Een grotere brandveiligheid werd bereikt door de aanbevelingen voor onthaalouders en door het ontwerp van regelgeving voor de buitenschoolse opvangsector.

De begeleiding om het kwaliteitsdecreet in te voeren kreeg gestalte in infodagen en kwaliteitsnieuwsbrieven met good practices.

De ontwikkeling van een zelfevaluatie-instrument voor kinderopvangverblijven kwam in een eindfase. Ook het kwaliteitslabel voor de buitenschoolse opvang in scholen zat in de laatste rechte lijn.

Naar aanleiding van een experiment in Limburg met flexibele buitenschoolse opvang legde de Raad van Bestuur zijn visie op flexibele opvang vast.

Consultancy, begeleiding en informatie hebben in 2002 niet alleen geleid tot de vlotte realisatie van nieuwe plaatsen, maar vooral tot een betere kans voor ouders om gezin en arbeid te combineren. Een nieuwe ouderbijdragenregeling voor de erkende sector werd op 1 juli van kracht en verlaagt de opvangkosten voor gezinnen met meer kinderen en voor gezinnen met een lager inkomen. In de marge daarvan kregen grootouders als onthaalouder de keuze om hun opgevangen kleinkind al dan niet in te schrijven.

Deze dynamiek werd gevoed door sterke communicatiekanalen. Een vernieuwde, interactieve en breed gedocumenteerde website waarop men ook naar opvangplaatsen kan zoeken. Een performant callcenter, vooral voor ouders. Inspectieverslagen die via de website kunnen worden opgevraagd. Het programma Osiris om dossiers te beheren maakt veel mogelijk en een databeheerprogramma levert buitengewone informatie voor beleid en beheer.

Bovendien werd de toekomst in 2002 voorbereid. Een Toekomstgroep startte de verkenning hoe de opvang er in Vlaanderen binnen 10 jaar zou kunnen uitzien. Een Vernieuwingsgroep dacht erover na hoe de sporen op korte termijn al verlegd kunnen worden.

Will Verniest
afdelingshoofd Kinderopvang

1. KINDEROPVANG IN CIJFERS

1.1 Aantal opvangvoorzieningen

Eind 2002 functioneerden er 325 kinderdagverblijven en 200 diensten voor opvanggezinnen. Daarvan waren er 33 kinderdagverblijven die buitenschoolse opvang in aparte lokalen organiseerden. In vergelijking met 2001 was er een minimale stijging van het aantal kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen. Ook het aantal kinderdagverblijven met buitenschoolse opvang in aparte lokalen is licht gestegen.

Eind 2002 waren er 192 initiatieven voor buitenschoolse opvang, wat een stijging is met 13 initiatieven tegenover 2001.

In de zelfstandige kinderopvangsector zijn de mini-crèches de enige opvangvorm waar het aantal voorzieningen gestegen is. Het aantal zelfstandige kinderdagverblijven is minimaal gedaald, het aantal zelfstandige onthaalouders kent een grotere daling.

Opvangvoorzieningen

	2001	2002
<i>Erkend (en gesubsidieerd) door Kind en Gezin</i>		
Kinderdagverblijven	323	325
Diensten voor opvanggezinnen	199	200
Buitenschoolse opvang in aparte lokalen van kinderdagverblijven	31	33
Initiatieven voor buitenschoolse opvang	179	192
<i>Met attest van toezicht van Kind en Gezin</i>		
Mini-crèches	590	645
Zelfstandige kinderdagverblijven	106	105
Zelfstandige onthaalouders	1 559	1 433

1.1 Aantal erkende en/of gesubsidieerde opvangvoorzieningen en aantal opvangvoorzieningen met attest van toezicht

1.2 Aantal opvangplaatsen

Eind 2002 waren er in totaal 63 590 erkende opvangplaatsen. Ten opzichte van 2001 is dit een verhoging met 2365 plaatsen (3,9%).

In de kinderdagverblijven nam het aantal plaatsen toe met 146 (1,1%), in de diensten was er een toename met 280 (1,0%), de buitenschoolse opvang in aparte lokalen van een kinderdagverblijf groeide met 46 plaatsen (4,8%) en in de initiatieven voor buitenschoolse opvang was er een toename met 1893 plaatsen (11,0%).

Bij de zelfstandige onthaalouders onder toezicht waren er eind 2002 7232 plaatsen, bij de mini-crèches onder toezicht 9585 en bij de zelfstandige kinderdagverblijven onder toezicht 4200. Samen zijn dit 21 017 plaatsen in opvangvoorzieningen die onder toezicht staan van Kind en Gezin. In vergelijking met 2001 is dit een stijging met 1,5%. Deze groei werd uitsluitend gerealiseerd in de mini-crèches.

De zelfstandige onthaalouders realiseren 34,4% van de zelfstandige opvangplaatsen onder toezicht, de mini-crèches 45,6% en de zelfstandige kinderdagverblijven 20,0%.

In totaal waren er eind 2002 84 607 opvangplaatsen erkend, gesubsidieerd of onder toezicht van Kind en Gezin. Dit is een stijging met 3,3% of 2681 plaatsen.

Wat het aantal opvangplaatsen per provincie betreft, had Antwerpen eind 2002 het grootste aantal plaatsen in kinderdagverblijven. Limburg had het laagste aantal.

Ook voor de diensten voor opvanggezinnen telde Antwerpen het grootste aantal plaatsen. Het Brussels Gewest kende het kleinste aantal plaatsen.

Het aantal plaatsen voor buitenschoolse opvang in aparte lokalen van een kinderdagverblijf was het hoogst in West-Vlaanderen, hoewel het aantal plaatsen in Limburg in dezelfde orde van grootte ligt. In het Brussels Gewest waren er geen plaatsen voor buitenschoolse opvang in aparte lokalen van een kinderdagverblijf.

Het aantal plaatsen in de sector van de initiatieven voor buitenschoolse opvang was eind 2002 het grootst in Oost-Vlaanderen.

Wat het aantal plaatsen in de zelfstandige sector betreft, stellen we vast dat in de mini-crèches Oost-Vlaanderen het grootste aantal opvangplaatsen had. West-Vlaanderen ligt in dezelfde orde van grootte. In Limburg was het aantal plaatsen het laagst. Voor de zelfstandige kinderdagverblijven was het aantal plaatsen in het Brussels Gewest duidelijk het hoogst. Voor dit soort voorziening telde West-Vlaanderen het kleinste aantal plaatsen. Het aantal plaatsen bij zelfstandige onthaalouders was duidelijk het grootst in West-Vlaanderen.

Algemeen gezien telde de provincie Antwerpen het grootste aantal plaatsen, gevolgd door de provincie Oost-Vlaanderen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Limburg hadden het geringste aantal opvangplaatsen.

Opvangplaatsen

	2001	2002
<i>Erkend (en gesubsidieerd) door Kind en Gezin</i>		
Kinderdagverblijven	13 827	13 973
Diensten voor opvanggezinnen	29 300	29 580
Buitenschoolse opvang in aparte lokalen van kinderdagverblijven	954	1 000
Initiatieven voor buitenschoolse opvang	17 144	19 037
Totaal erkend (en gesubsidieerd) door Kind en Gezin	61 225	63 590
<i>Met attest van toezicht van Kind en Gezin</i>		
Mini-crèches	8 697	9 585
Zelfstandige kinderdagverblijven	4 256	4 200
Zelfstandige onthaalouders	7 748	7 232
Totaal met attest van toezicht van Kind en Gezin	20 701	21 017
Algemeen totaal	81 926	84 607

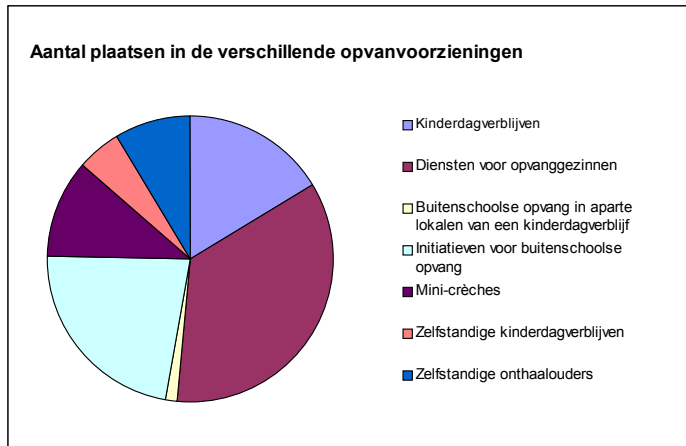
1.2 Aantal plaatsen in erkende en/of gesubsidieerde opvangvoorzieningen en in opvangvoorzieningen met een attest van toezicht

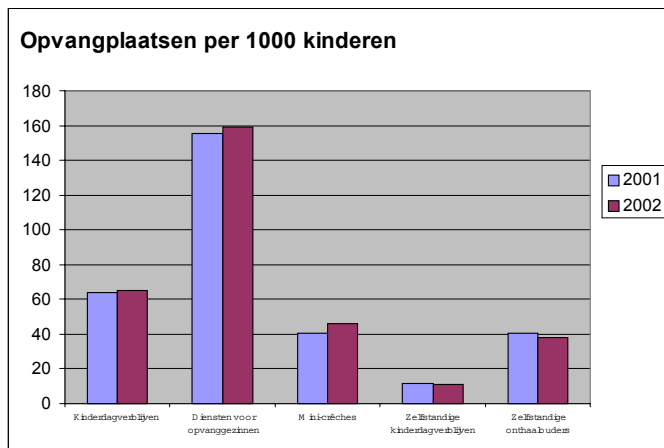
Opvangplaatsen per provincie

	Antwerpen	Vlaams- Brabant	Brussels Gewest	West- Vlaanderen	Oost- Vlaanderen	Limburg
Erkend (en gesubsidieerd)						
door Kind en Gezin						
Kinderdagverblijven	3 385	3 157	1 886	1 697	2 703	1 145
Diensten voor opvanggezinnen	8 680	4 228	40	5 152	6 916	4 452
Buitenschoolse opvang in aparte lokalen van kinderdagverblijven	30	146	0	291	250	283
Initiatieven voor buiten- schoolse opvang	4 347	2 955	30	3 422	4 564	3 719
Totaal erkend (en gesubsidi- eerd) door Kind en Gezin	16 442	10 486	1 956	10 562	14 433	9 599
Met attest van toezicht						
van Kind en Gezin						
Mini-crèches	2 016	1 540	1 102	2 239	2 298	390
Zelfstandige kinderdagverblijven	737	612	2 084	88	561	93
Zelfstandige onthaalouders	851	1 202	171	3 147	1 669	192
Totaal met attest van toezicht van Kind en Gezin	3 604	3 354	3 357	5 474	4 528	675
Algemeen totaal	20 046	13 840	5 313	16 036	18 961	10 274

1.3 Aantal plaatsen in erkende en/of gesubsidieerde opvangvoorzieningen en in opvangvoorzieningen met attest van toezicht per provincie - 2002

1.4 Aantal plaatsen in erkende en/of gesubsidieerde opvangvoorzieningen en in opvangvoorzieningen met een attest van toezicht – 2002

1.5 Aantal plaatsen per 1000 kinderen onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest

Opvangplaatsen per 1000 kinderen onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest (1)

	2001	2002
Erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin		
Kinderdagverblijven	63,9	65,4
Diensten voor opvanggezinnen	155,7	159,3
Totaal erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin	219,6	224,7
Met attest van toezicht van Kind en Gezin		
Mini-crèches	40,8	45,9
Zelfstandige kinderdagverblijven	11,7	11,3
Zelfstandige onthaalouders	40,5	38,2
Totaal met attest van toezicht van Kind en Gezin	93,0	95,5
Algemeen totaal	312,6	320,2

1.6 Aantal opvangplaatsen per 1000 kinderen onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest

(1) *Deze cijfers zijn enigszins overschat, omdat ook kinderen boven de 3 jaar worden opgevangen in de vermelde voorzieningen. Het is evenwel niet mogelijk om het aantal plaatsen dat gebruikt wordt voor buitenschoolse opvang te ramen*

1.3 Aantal ingeschreven kinderen

In 2002 waren er 77 097 kinderen ingeschreven in de erkende voorschoolse opvang en 35 954 in de voorschoolse opvang met attest van toezicht, een totaal van 113 051. Het aantal ingeschreven kinderen is gedaald met 1608 (- 1,4%).

In de buitenschoolse opvang waren er in 2002 133 392 kinderen ingeschreven in de erkende opvang en 4172 in de opvang met attest van toezicht. Het totale aantal ingeschreven kinderen is gestegen met 6675 (+ 5,1%). De initiatieven voor buitenschoolse opvang nemen in de buitenschoolse opvang een belangrijke plaats in. Er waren in 2002 103 189 kinderen ingeschreven.

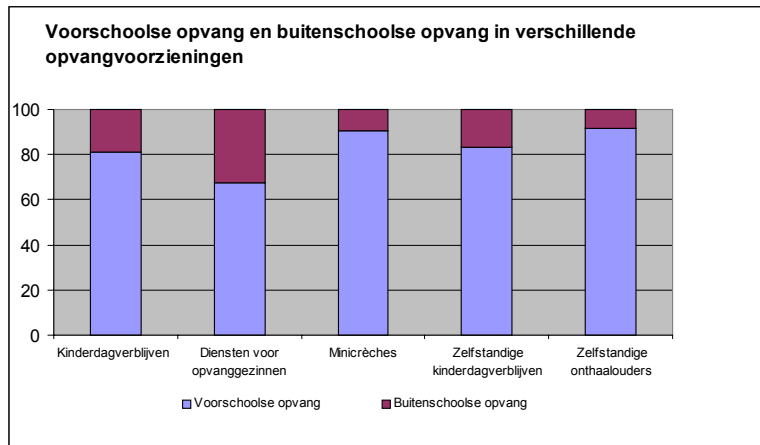
Ingeschreven kinderen (1)

	Voorschools (2)		Buitenschools	
	2001	2002	2001	2002
<i>Erkend (en gesubsidieerd) door Kind en Gezin</i>				
Kinderdagverblijven	28 134	27 868	6 736	6 403
Diensten voor opvanggezinnen	51 332	49 229	22 579	23 800
Initiatieven voor buitenschoolse opvang	-	-	96 121	103 189
Totaal erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin	79 466	77 097	125 436	133 392
<i>Met attest van toezicht van Kind en Gezin</i>				
Mini-crèches	16 996	18 790	2 032	1 948
Zelfstandige kinderdagverblijven	5 812	5 657	2 334	1 137
Zelfstandige onthaalouders	12 385	11 507	1 087	1 087
Totaal met attest van toezicht van Kind en Gezin	35 193	35 954	5 453	4 172
Algemeen totaal	114 659	113 051	130 889	137 564

1.7 Aantal ingeschreven kinderen volgens soort opvang

(1) *Ingeschreven kinderen = minstens 1 dag aanwezig in de loop van het kalenderjaar*

(2) *Kinderen die nog niet naar school gaan of kinderen in de overgangperiode tussen opvang en basisschool*

1.8 Ingeschreven kinderen: aandeel voorschoolse opvang en buitenschoolse opvang in de verschillende opvangvoorzieningen (percentage) – 2002

1.4 Aantal verblijfsdagen

In de *kinderdagverblijven* werden in 2002 ruim 2,7 miljoen prestaties geleverd. Het totale aantal verblijfsdagen is er gestegen met 0,7% ten opzichte van 2001. Het aantal verblijfsdagen in dagopvang is minimaal gestegen, terwijl het aantal verblijfsdagen in buitenschoolse opvang een sterkere stijging kent.

In de *diensten voor opvanggezinnen* werden in 2002 in totaal ruim 4,9 miljoen prestaties geleverd. Dit is een afname met 0,3%. Ondanks het stijgende aantal plaatsen is het aantal verblijfsdagen in dagopvang gedaald. Het aantal verblijfsdagen in de buitenschoolse opvang is evenwel gestegen.

Gewone dagopvang gebeurt overwegend gedurende volle dagen, zowel in kinderdagverblijven (83,9%) als in diensten voor opvanggezinnen (79,9%).

In de *initiatieven voor buitenschoolse opvang* werden in 2002 ruim 3,8 miljoen prestaties geleverd. Het aantal prestaties is toegenomen met bijna 10% tegenover 2001. Bij de buitenschoolse opvang in aparte lokalen van een kinderdagverblijf werden zo'n 230 000 prestaties geleverd. De stijging tegenover 2001 is hier beperkter, nl. 0,9%.

Verblijfsdagen

	Kinderdagverblijven		Diensten voor opvanggezinnen	
	2001	2002	2001	2002
Dagopvang				
Volle verblijfsdagen	2 246 673	2 266 089	3 271 718	3 223 083
Halve verblijfsdagen (1)	440 845	419 188	839 127	782 682
1/3-verblijfsdagen (2)	1 101	17 626	8 521	27 573
Aantal prestaties (3)	2 688 619	2 480 558	4 119 366	4 033 338
	(100,0)	(100,4)	(100,0)	(97,9)
Aantal herleide prestaties (4)	2 467 463	2 478 662	3 694 122	3 623 615
	(100,0)	(100,5)	(100,0)	(98,1)
Buitenschoolse opvang (5)				
Volle verblijfsdagen	13 876	19 805	288 830	322 740
Halve verblijfsdagen (1)	7 409	6 974	250 756	269 148
1/3-verblijfsdagen (2)	10 669	11 882	267 110	286 923
Aantal prestaties (3)	31 954	38 661	806 696	878 811

	(100,0)	(121,0)	(100,0)	(108,9)
Aantal herleide prestaties (4)	21 137	27 253	503 245	552 955
	(100,0)	(128,9)	(100,0)	(109,9)
<hr/>				
Algemeen totaal aantal prestaties (3)	2 720 573	2 738 564	4 926 062	4 912 149
	(100,0)	(100,7)	(100,0)	(99,7)
Algemeen totaal aantal herleide prestaties (4)	2 488 600	2 507 811	4 197 367	4 176 570
	(100,0)	(100,8)	(100,0)	(99,5)

1.9 Aantal verblijfsdagen in kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen

(1) Verblijf tussen 3 en 5 uur

(2) Verblijf van minder dan 3 uur

(3) Totaal van volle, halve en 1/3-verblijfsdagen, niet gewogen naar gelang de duur

(4) Totaal van volle, halve en 1/3-verblijfsdagen, gewogen naar gelang de duur

(5) Voor kinderdagverblijven: buitenschoolse opvang in eigen lokalen

Verblijfsdagen

	Initiatieven voor buitenschoolse opvang		Aparte lokalen van kinderdagverblijf	
	2001	2002	2001	2002
Minder dan 3 uur	2 711 664	2 971 524	131 802	135 679
Meer dan 3 uur	867 864	910 412	96 775	95 015
Totaal aantal prestaties	3 579 528	3 881 936	228 577	230 694
	(100,0)	(108,4)	(100,0)	(100,9)

1.10 Buitenschoolse opvang: aantal verblijfsdagen in initiatieven voor buitenschoolse opvang en in aparte lokalen van een kinderdagverblijf

1.5 Gemiddeld betaalde ouderbijdrage gesubsidieerde kinderopvang

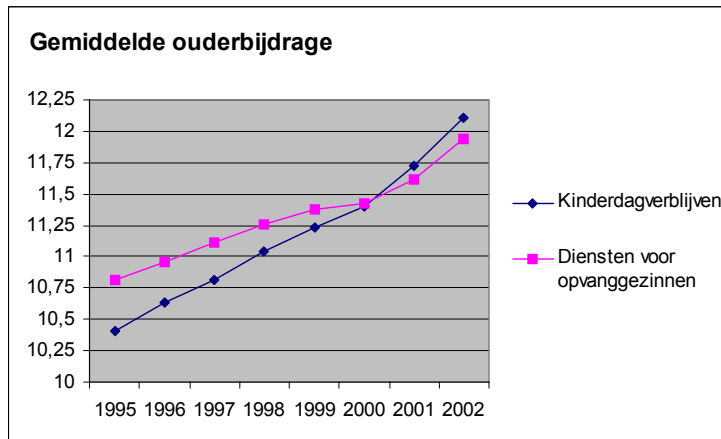
In de kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen betalen de ouders een bijdrage die is vastgesteld bij ministerieel besluit en die afhangt van het belastbaar gezinsinkomen.

In 2002 betaalden ouders voor een volle verblijfsdag gemiddeld 12,28 euro in een crèche (+ 3,5%), 7,76 euro in een peuterspeelplaats (- 2,5%) en 11,94 euro in een dienst voor opvanggezinnen (+ 2,8%).

Gemiddeld betaalde ouderbijdrage

	2001	2002
Crèches	11,86	12,28
Peuterspeelplaatsen	7,96	7,76
Diensten voor opvanggezinnen	11,62	11,94
Totaal gesubsidieerde kinderopvang	10,66	12,00

1.11 Gemiddeld betaalde ouderbijdrage gesubsidieerde kinderopvang in euro voor een volle verblijfsdag (boekjaar)

1.12 Evolutie van de gemiddelde ouderbijdrage voor een volle verblijfsdag naar type van voorziening (in euro)

2. KWALITEITZORG

2.1 Werken aan kwaliteitszorg voor de kinderopvang

In 2001 werden 5 vormingsorganisaties door de Raad van Bestuur erkend om de implementatie van kwaliteitszorg in de sector te begeleiden. Met behulp van een basissubsidie (12 395 euro voor elke vormingsorganisatie) werkten zij een aangepast vormingsaanbod uit over kwaliteitszorg voor de erkende kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen en initiatieven voor buitenschoolse opvang.

In 2002 besloot de Raad van Bestuur de erkenning van en de basissubsidie voor deze 5 vormingsorganisaties eenmalig te verlengen, mits aan een aantal voorwaarden werd voldaan. Deze eenmalige verlenging zorgde voor een snelle voortzetting en een consolidatie van de opgebouwde knowhow over kwaliteitszorg in de kinderopvang. Weer werd een aangepast vormingsaanbod uitgewerkt. Voorzieningen die bij een van de 5 erkende vormingsorganisaties een vorming volgden, konden hiervoor - net zoals in 2001 - een tegemoetkoming van 190 euro ontvangen. Op een totaal van 722 erkende en gesubsidieerde voorzieningen namen een 600-tal voorzieningen deel aan het erkende vormingsaanbod en werden er in totaal 1600 vormingsuren gerealiseerd. Geconcludeerd kan worden dat met dit aanbod het grootste deel van de voorzieningen werd bereikt. De kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen en initiatieven voor buitenschoolse opvang hebben nogmaals op grote schaal gebruikgemaakt van het verlengde specifieke vormingsaanbod.

Verder stond ook de kwaliteitshelpdesk in 2002 ter beschikking van de sector. Hier kan de voorziening terecht voor informatie en advies omtrent kwaliteitszorg. Dagelijks krijgen de kwaliteitsambtenaren allerlei vragen rond kwaliteitszorg en de praktische implementatie. Op deze wijze blijven zij ook voeling houden met het implementatieproces en de eventuele knelpunten in de kinderopvangvoorzieningen.

In 2002 startte de afdeling Kinderopvang met een reeks van kwaliteitsnieuwsbrieven ter ondersteuning van de kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen en initiatieven voor buitenschoolse opvang bij het invoeren van kwaliteitszorg in hun werking. In een eerste nieuwsbrief kreeg elke erkende en gesubsidieerde voorziening de warme aanbeveling om in te tekenen op het door de Raad van Bestuur geselecteerde vormingsaanbod 'kwaliteitszorg'. In de daaropvolgende nieuwsbrieven werd telkens een bepaald item rond kwaliteitszorg uitgediept en werden voorbeelden, methodieken en nuttige tips aangereikt. Er werd onder meer een beroep gedaan op uitgewerkte voorbeelden uit de sector. Zo werd informatie gegeven over het formuleren van een missie, een visie en waarden voor de opvang. Een andere nieuwsbrief behandelde kwaliteitsplanning en gaf een antwoord op de vraag op welk kwaliteitsniveau je wil werken en hoe je kwaliteitsdoelstellingen kan vastleggen. Voorts werd er informatie gegeven over wat de kernprocessen van de opvang zijn en hoe je deze processen of activiteiten kan sturen of managen, zodat

elke medewerker weet welk kwaliteitsniveau er vooropgesteld wordt. Een bijkomende doelstelling was de voorzieningen een bevestiging te geven dat ze op de goede weg zijn bij het uitwerken van hun kwaliteitshandboek. Al heel wat voorzieningen hebben bijzondere inspanningen geleverd bij het uitwerken van hun kwaliteitsbeleid.

2.2 Instrumenten voor het meten en bevorderen van kwaliteit

Al in 2001 werd de pedagogische schaal voor het meten van de kwaliteit in het kinderdagverblijf herwerkt. In 2002 werd deze schaal getest op betrouwbaarheid en validiteit. De resultaten van deze test zullen medio 2003 bekend zijn.

In de sector 'buitenschoolse opvang' startte een onderzoek met het oog op het ontwikkelen van een instrument om de kwaliteit van de buitenschoolse opvang binnen de scholen te meten.

Om dit instrument te kunnen ontwikkelen werd op basis van een steekproef het aanbod in kaart gebracht. Daarna werd de visie van de aanbieders en de gebruikers (zowel de ouders als de kinderen) van de opvang bevestigd. Het onderzoeksrapport zal eveneens medio 2003 klaar zijn.

2.3 Algemene kwaliteitswerking

Een van de belangrijke strategische doelstellingen van Kind en Gezin is het ontwikkelen en realiseren van een voedingsbeleid voor jonge kinderen. Vorig jaar is er een werkgroep gestart die specifiek voor de kinderopvangvoorzieningen de ontwikkeling van een kwalitatief voedingsbeleid zal ondersteunen. Naast voeding werd in 2002 ook aandacht gevraagd voor een veilige opvangomgeving. In 2002 werden de voorzieningen aangespoord om een actief veiligheidsbeleid te voeren.

Hoofdstuk 2.

PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING

Zoeken naar een dienstverlening op maat van het gezin

Het jaar 2002 was een belangrijk jaar voor de preventieve gezinsondersteuning om te zoeken naar een meer vraaggerichte en resultaatgerichte dienstverlening. De gezinnen die nu gebruikmaken van onze preventieve gezinsondersteuning, zijn niet meer de gezinnen die in 1996, bij de eerste belangrijke reorganisatie van de preventieve zorg, een beroep deden op onze dienstverlening. Enerzijds zijn ze mondiger en kritischer geworden en vinden ze zelf heel wat kanalen om hun vragen en onzekerheden te beantwoorden. Anderzijds wordt ook Kind en Gezin geconfronteerd met steeds meer diversiteit in de gezinnen, zowel door de groter wordende migratiestromen als door de verscheidenheid aan gezinsvormen. Het is onmogelijk om één algemeen aanbod voor alle gezinnen te ontwikkelen. Gezinnen hebben behoefte aan een dienstverlening die beantwoordt aan hun vragen, aan hun noden, die rekening houdt met wat zij weten en niet weten. Kind en Gezin heeft gezocht om hier beter aan te voldoen door een nieuwe organisatie van de dienstverlening. Deze verandering zal bij de gezinnen nog maar gedeeltelijk voelbaar zijn, maar er is een basis gelegd om in de toekomst beter in te spelen op de specifieke vragen en noden van gezinnen.

Inhoudelijk werd er voortgewerkt aan de uitbouw van het voedingsbeleid. Een grootschalig onderzoek naar de voedingsgewoonten bij jonge kinderen bracht belangrijke inzichten bij in de voedingspatronen van gezinnen met jonge kinderen. Deze resultaten zullen richtinggevend zijn om het voedingsbeleid van Kind en Gezin verder uit te werken. Ook veiligheid blijft een belangrijk thema, waarbij ouders zo deskundig mogelijke adviezen moeten kunnen krijgen over hoe ze een veilige omgeving voor hun kinderen kunnen creëren. Voor de prenatale zorg werd gezocht hoe vooral de meest kwetsbare zwangeren ook kunnen gebruikmaken van een volwaardige zorg, waarbij Kind en Gezin zich vooral wil toespitsen op een sociale begeleiding in functie van een kwaliteitsvolle medische zorg.

In 2002 werd ook gewerkt om het luik opvoedingsondersteuning verder een plaats te geven binnen de preventieve gezinsondersteuning. Alle regioteamleden kregen een boeiende studiedag rond het thema opvoedingsondersteuning, om zo als regioteam nog beter in staat te zijn om in hun regio te zoeken naar hoe zij ouders in de toekomst ook inzake opvoeding beter kunnen ondersteunen. Tevens werd gestart met de opleiding van de regioteamleden om een instrument te gebruiken dat hen beter in staat moet stellen hun vermoedens inzake problematische opvoedingssituaties, waaronder kindermishandeling, in kaart te brengen om zo de gezinnen preventief te kunnen ondersteunen. Voor de centra kindzorg en gezinsondersteuning werden de belangrijke kernopdrachten in een nieuw concept samengevat, waarbij deze centra vooral een laagdrempelige dienstverlening willen bieden aan gezinnen met moeilijke opvoedingssituaties en aan gezinnen die geconfronteerd worden met een acute crisis die een belangrijke impact heeft op de opvoeding en ontwikkeling van hun kind.

Ten slotte wil Kind en Gezin ook inspelen op nieuwe gelegenheden om nieuwe vormen van dienstverlening uit te werken. In 2002 werd dan ook werk gemaakt van een algemene, inhoudelijke website met ruime informatie op het terrein van de preventieve gezinsondersteuning. Ouders kunnen er al een antwoord vinden op heel wat vragen rond de gezondheid, de ontwikkeling en de opvoeding van hun kind. Dit zal in de toekomst nog aangevuld worden met leuke manieren om ouders te ondersteunen in hun ouderrol.

De cijfers over het aantal gezinnen dat wij bereiken tonen het blijvende succes van onze dienstverlening aan, vooral op het consultatiebureau. Dit kan Kind en Gezin alleen maar aanmoedigen om te blijven zoeken naar een actuele, aangepaste vorm van preventieve gezinsondersteuning. Het zo goed mogelijk aansluiten bij de specifieke behoeften en vragen van gezinnen is momenteel dan ook de belangrijkste uitdaging.

Katrien Verhegge
afdelingshoofd Preventieve Gezinsondersteuning

1. ZWANGERSCHAP EN BEVALLING

1.1 Infoavonden

Aanstaande ouders, zeker wanneer ze een eerste kind verwachten, hebben veel vragen over het verloop van de zwangerschap en de bevalling. Om hieraan tegemoet te komen, biedt Kind en Gezin op de infoavonden "Kind op komst" een informatief programma aan aanstaande ouders. Kind en Gezin organiseert deze *infoavonden in samenwerking met de kraamklinieken*. Er wordt informatie gegeven over de ontwikkeling van het ongeboren kind, de begeleiding en de onderzoeken tijdens de zwangerschap, ongemakken en levenswijze, de betekenis van het ouderschap, het verloop van de bevalling, de onderzoeken bij en de behoeften van de pasgeborene, de babyuitzet en ook over sociale rechten en plichten tijdens de zwangerschap. De aanstaande ouders worden eveneens rondgeleid in een verloskamer.

In 2002 werden in 55 kraamklinieken infoavonden gesubsidieerd door Kind en Gezin (zie tabel 2.1).

Daarnaast verleent Kind en Gezin haar medewerking aan infoavonden in 8 kraamklinieken in het Vlaams Gewest en 1 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zonder dat deze avonden gesubsidieerd worden door Kind en Gezin. De regioverpleegkundigen werken als lesgever mee aan de lessenreeks.

Infoavonden

	2001	2002
Aantal plaatsen met infoavonden		
i.s.m. kraamklinieken	54	55
Aantal infoavonden	814	899
Aantal deelnemers	31 690	32 380

2.1 Aantal gesubsidieerde infoavonden voor aanstaande ouders en aantal deelnemers

1.2 Prenatale consultatiebureaus

Op een beperkt aantal plaatsen kunnen aanstaande ouders gratis terecht op een prenatale consultatiebureau dat erkend is door Kind en Gezin. Deze consultatiebureaus worden vooral georganiseerd in gebieden met een hoge concentratie van kansarme gezinnen. Er wordt samengewerkt met kraamklinieken en waar aangewezen ook met wijkgezondheidscentra. De aanstaande ouders worden er begeleid door een gynaecoloog of huisarts en een regioverpleegkundige of vroedvrouw. Er kan ook een beroep gedaan worden op interculturele medewerkers of een ervaringsdeskundige in de kansarmoede.

Eind 2002 waren er 7 prenatale consultatiebureaus in het Vlaams Gewest, 2 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 1 in de sector van de BSD*. In 2002 werden er 907 zittingen georganiseerd en waren er 2629 vrouwen ingeschreven.

* Belgische Strijdkrachten in Duitsland

1.3 Bezoeken aan pasbevallen vrouwen in kraamklinieken

Kraambezoek

	Aantal	Doelgroepbereik
2001	54 663	88,0
2002	54 507	88,7

2.2 Aantal kraambezoeken door regioverpleegkundigen van Kind en Gezin gebracht aan kinderen geboren in het betreffende jaar en percentage kinderen geboren in 2002 met een kraambezoek geboren in het betreffende jaar

Tijdens hun verblijf in de kraamkliniek worden pasbevallen vrouwen bezocht door een regioverpleegkundige van Kind en Gezin. Ze stelt de dienstverlening voor en gaat, wanneer de ouders dat wensen, dieper in op hun vragen.

2. DE EERSTE WEKEN, MAANDEN EN JAREN VAN HET KIND: EEN PROFESSIONELE BEGELEIDING OP MAAT

2.1 Individuele begeleiding aan huis

Een groot deel van de activiteiten van Kind en Gezin bestaat in de individuele begeleiding van ouders met jonge kinderen. Dit gebeurt tijdens gezinsbezoeken aan huis, hoofdzakelijk in de neonatale periode. In 2002 werden 209 426 gezinsbezoeken gebracht in het Vlaams Gewest én in het Brussels Gewest.

Gezinsbezoeken

	Aantal	Doelgroepbereik - Vlaams Gewest
2001	211 686	96,9
2002	209 426	97,2

2.3 Aantal gezinsbezoeken door regioverpleegkundigen van Kind en Gezin en percentage kinderen wonend in het Vlaams Gewest en geboren in het betreffende jaar met minstens 1 gezinsbezoek in de neonatale periode (0 tot 15 weken)

Doelbereik gezinsbezoeken neonatale periode

	%	cum %
Eerste kinderen		
4 gezinsbezoeken of meer	46,6	46,6
3 gezinsbezoeken	31,5	78,1
2 gezinsbezoeken	15,3	94,4
1 gezinsbezoek	3,7	98,1
0 gezinsbezoeken	1,9	100,0
Totaal	100,0	
Volgende kinderen (1)		
3 gezinsbezoeken of meer	62,3	62,3
2 gezinsbezoeken	27,0	89,3
1 gezinsbezoek	8,0	97,3
0 gezinsbezoeken	2,7	100,0
Totaal	100,0	

2.4 Doelbereik gezinsbezoeken: percentage kinderen geboren in 2002 naar gelang het aantal gezinsbezoeken in de neonatale periode (0 tot 15 weken) - Vlaams Gewest

(1) Bij een volgend kind worden binnen het basiszorgaanbod 3 gezinsbezoeken gebracht

2.2 Consultatiebureaus

Kind en Gezin organiseert een preventief-medisch en psychosociaal toezicht voor jonge kinderen en hun gezinnen. *Alle* ouders met kinderen onder de drie jaar kunnen hiervoor gratis terecht op het consultatiebureau.

Aantal consultatiebureaus, zittingen, consulten en ingeschreven kinderen(1)

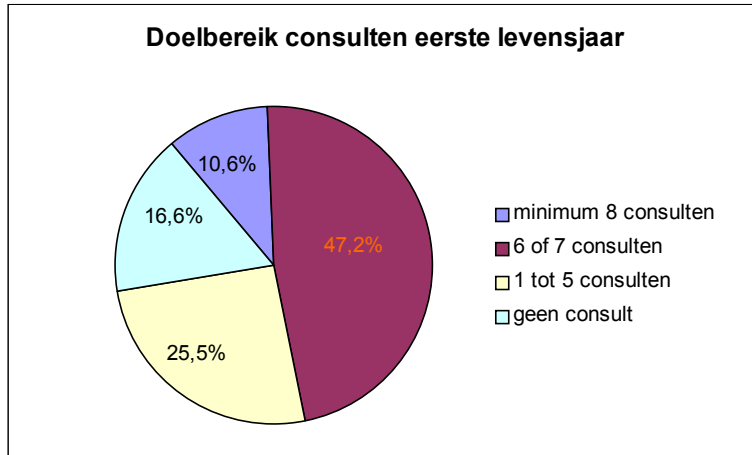
	2001	2002
Aantal consultatiebureaus	340	340
Aantal zittingen	38 281	39 436
Aantal consulten	471 363	494 078
Aantal ingeschreven kinderen (1)	146 608	151 335

*2.5 Aantal consultatiebureaus, zittingen, consulten en ingeschreven kinderen**(1) Ingeschreven kinderen = minstens eenmaal een consultatiebureau bezocht in de loop van het jaar***Evolutie doelgroepbereik consulten**

2001	84,0%
2002	85,6%

*2.6 Evolutie doelgroepbereik consulten: percentage kinderen geboren in het betreffende jaar met minstens 1 consult - Vlaams Gewest***Doelbereik consulten eerste levensjaar**

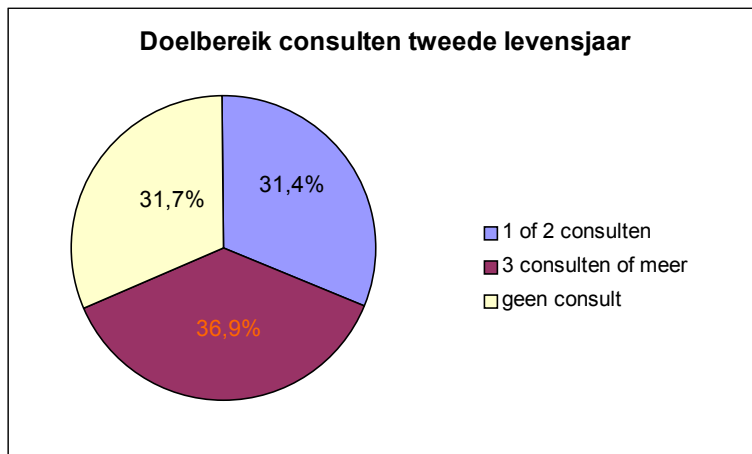
Aantal consulten	%	cum %
8 consulten of meer	10,6	10,6
7 consulten	27,9	38,5
6 consulten	19,3	57,8
5 consulten	9,3	67,1
4 consulten	5,3	72,4
3 consulten	3,8	76,2
2 consulten	3,1	79,3
1 consult	4,0	83,3
0 consulten	16,6	100,0
Totaal	100,0	

2.7 Doelbereik consulten eerste levensjaar: percentage kinderen geboren in 2001 naar aantal consulten in het eerste levensjaar – Vlaams Gewest

Doelbereik consulten tweede levensjaar

Aantal consulten	%	cum %
4 consulten of meer	11,6	11,6
3 consulten	25,3	36,9
2 consulten	26,8	63,7
1 consult	4,6	68,3
0 consulten	31,7	100,0
Totaal	100,0	

2.8 Doelbereik consulten tweede levensjaar: percentage kinderen geboren in 2000 naar aantal consulten in het tweede levensjaar – Vlaams Gewest

2.3 De vaccinatieactiviteit in 2002

Vaccinatie blijft zonder enige twijfel een kernactiviteit van Kind en Gezin.

In 2002 bedroeg het totale aantal door Kind en Gezin toegediende inentingen 762 283. De stijging is grotendeels toe te schrijven aan de toename van de meningitis C-vaccinatie (+ 29 256) en de hepatitis B-vaccinatie na de stockbreuk (+ 37 149).

Ter illustratie geven we de evolutie weer van 2001 naar 2002.

Toegediende vaccins

	2001	2002
Polio		
2 maanden	51 216	47 830
3 maanden	49 980	46 887
4 maanden	48 289	44 954
13 maanden	40 963	41 243
Difterie-tetanus-pertussis		
2 maanden	51 090	47 686
3 maanden	49 923	46 770
4 maanden	48 445	44 881
13 maanden	41 015	41 168
Haemophilus influenzae B		
2 maanden	50 829	47 630
3 maanden	49 151	46 652
4 maanden	47 151	44 567
13 maanden	40 145	40 658
Hepatitis B		
3 maanden	36 647	53 339
4 maanden	29 508	50 600
13 maanden	24 930	24 295
Mazelen-bof-rubella		
15 maanden	39 476	40 171
Meningitis C (1)		
15 maanden	21 152	50 408
Totaal toegediende vaccins	720 910	762 283

2.9 Aantal vaccins toegediend in de consultatiebureaus in 2001 en 2002

(1) Eveneens inbegrepen in totaal, Meningitis C op andere leeftijden (beperkt aantal)

Bron: Vaccinatiedatabank Kind en Gezin

Vaccinatiedatabank

Voor 2002 gebeurde de registratie van vaccinaties door Kind en Gezin, aangevuld met vaccinatiegegevens van privé-artsen via het call center. In 2002 startte in Halle-Vilvoorde en Deinze een proefproject met privé-artsen, die via internet toegang kregen tot de databank. Dit is een van de laatste stappen naar de openstelling voor alle artsen als Vlaamse vaccinatiedatabank.

In de vaccinatiedatabank van Kind en Gezin waren er eind 2002 ongeveer 3,6 miljoen vaccinaties en 535 000 kinderen opgenomen.

2.4 Algo-gehoorscreening

In 2002 werden door de regioverpleegkundigen 58 875 gehoortesten uitgevoerd. Daarnaast werd de test aangeboden maar niet uitgevoerd bij een aantal kinderen van gezinnen die de test weigerden of waarvan de baby al getest was in de kraamkliniek of de NICU (intensieve zorgen voor pasgeborenen).

In 2002 werd een gehoorverlies vastgesteld bij 97 kinderen, of bij 1,65 per 1000 geteste kinderen.

Bij kinderen geboren in 2001 werd een gehoorverlies vastgesteld bij 102 kinderen, of bij 2,01 per 1000 geteste kinderen. In totaal werden 55 291 kinderen getest.

Gehoorverlies

	2001	2002
Totaal	102	97

2.10 Kinderen met bevestigd gehoorverlies

3. BIJZONDERE ZORG EN HULPVERLENING

3.1 Hulpverlening aan kinderen in probleem- of crisissituaties

Ouders kunnen bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen een beroep doen op een aantal voorzieningen die door Kind en Gezin erkend en gesubsidieerd worden.

De centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG's) bieden aan gezinnen met jonge kinderen een tijdelijke ondersteuning om een moeilijke periode door te komen. Naast het bieden van dag- en/of nachtopvang begeleiden deze centra de gezinnen ook thuis.

Vertegenwoordigers van de CKG's en van Kind en Gezin werkten in de dialooggroep, opgestart in 2001, verder aan de herprofilering van de CKG's. Deze werkzaamheden hebben geleid tot de concepttekst "Toekomstgerichte profilering van de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning. Conceptueel kader".

In deze nieuwe concepttekst wordt de doelgroep van de CKG's scherp afgebakend tegenover de doelgroepen van aangrenzende sectoren zoals bijvoorbeeld die van de preventieve zorg van Kind en Gezin, de kinderopvang, de voorzieningen bijzondere jeugdbijstand en het Vlaams Fonds. Kenmerkend voor de vooropgestelde doelgroep is dat het gaat over gezinnen waarbij voornamelijk sociale factoren de opvoeding van de kinderen belemmeren en eventueel leiden tot lichte gedrags- of emotionele problemen bij het kind. Belangrijk is dat de situatie van die aard is dat door een vroegtijdig inwerken op de probleemsituatie de situatie voor het kind en het gezin opnieuw leefbaar wordt. CKG's zijn bedoeld voor gezinnen die zelf bereid zijn om een beroep te doen op deze hulpverlening. Ook acute crisissituaties waarvoor onmiddellijk een oplossing moet worden gevonden, behoren tot de indicaties. Aangezien hier nog geen sprake is van ernstig problematische opvoedingssituaties of ernstige gedragsproblemen, is deze doelgroep wel degelijk verschillend van die van de bijzondere jeugdbijstand of van het Vlaams Fonds.

Rekening houdend met deze doelgroepafbakening en met het gegeven dat er voor de oudere leeftijdscategorie binnen deze doelgroep geen aanbod is, wordt er in dit concept geopteerd voor een leeftijdsuitbreiding van het CKG. Terwijl het CKG tot dusver vooral focuste op de leeftijdsgroep tot 6 jaar, zal het zich in de toekomst richten op de leeftijdsgroep 0 tot 12-jarigen.

Op verzoek van de ouder(s) of de plaatsvervanger(s) is bij een probleem- of crisissituatie ook kortstondige opvang mogelijk in een opvanggezin dat is aangesloten bij een dienst voor private gezinsplaatsing. Zowel de gezinnen als de opvanggezinnen worden professioneel ondersteund door deze diensten.

Aantal voorzieningen

	2001	2002
Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	23	23
Kinderopvangcentrum voor gehandicapten	1	1
Diensten voor private gezinsplaatsing	4	4
Projecten met een semi-residentieel en/of ambulante aanbod	3	3

2.11 Aantal voorzieningen voor kinderen in probleem- of crisissituaties

Aantal plaatsen

	2001	2002
Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	1 450	1 450
Kinderopvangcentrum voor gehandicapten	60	60
Diensten voor private gezinsplaatsing	168 (1)	161 (1)
Projecten met een semi-residentieel en/of ambulante aanbod	47 (2)	45 (2)

1) Aantal 2.12 Aantal erkende plaatsen in voorzieningen voor kinderen in probleem- of crisissituaties

(1) aantal opvanggezinnen dat in de loop van het jaar kinderen opving

(2) Aantal begeleide gezinnen met kinderen

3.2 Kindermishandeling

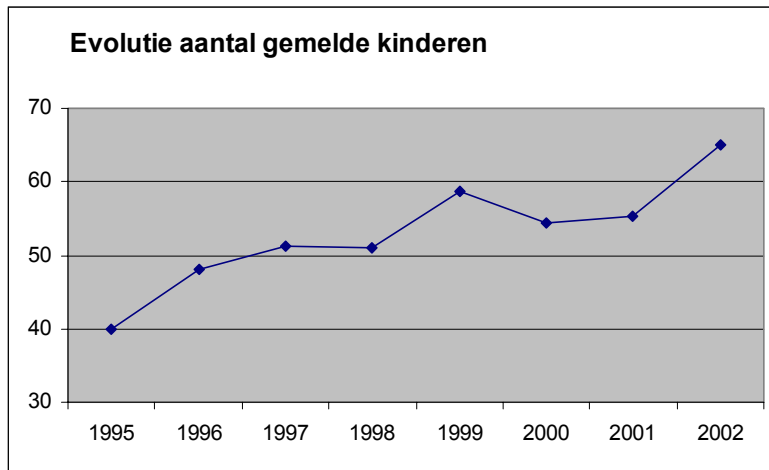
De activiteiten van Kind en Gezin inzake kindermishandeling ontplooiën zich op twee sporen.

Eenzijds staat de *preventie van kindermishandeling* centraal. Hiervoor wil de instelling zich engageren om gezinnen met jonge kinderen permanent en zeer gericht te ondersteunen, zodat kinderen binnen het gezin respectvol worden bejegend. Nog voor het fout loopt, wordt geïnvesteerd in gezinnen via de gezinsbezoeken en de consulten op de consultatiebureaus. Ouders worden maximaal ondersteund en zo nodig geholpen bij het vervullen van hun ouderrol.

Kind en Gezin wil ook de preventie van de problematiek van kindermishandeling in de kijker houden door informatie te verspreiden, preventieprojecten op touw te zetten en sensibiliserende acties te ondernemen in samenwerking met partners.

Anderzijds vervult Kind en Gezin een *aantal taken op beleidsuitvoerend niveau*, waaronder de *erkenning* en de *subsidiëring* van de vertrouwenscentra kindermishandeling. In elke Vlaamse provincie en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is er een vertrouwenscentrum kindermishandeling. Al wie een situatie van kindermishandeling kent of er een vermoeden van heeft, kan er terecht. Deze centra zorgen voor de eerste opvang, voor de doorverwijzing en voor het coördineren en opvolgen van de hulpverlening.

De zes vertrouwenscentra kindermishandeling noteerden in 2002 in totaal 6037 meldingen van vermoedens van mishandeling bij minderjarigen. Deze 6037 meldingen betroffen in totaal 8252 minderjarigen.

2.13 Vertrouwenscentra: evolutie van het aantal gemelde kinderen per 10 000 onder de 18 jaar
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

In 2002 bedroeg het aantal meldingen per 10 000 kinderen 65,0 (voor het Vlaams Gewest). In grafiek 2.13 wordt de evolutie per 10 000 weergegeven sinds 1995. De grafiek toont een aanzienlijke stijging ten opzichte van het vorige jaar.

Gemelde problematiek

	2001		2002	
	Aantal	%	Aantal	%
Seksueel misbruik: incest	1 134	16,2	1 236	15,0
Seksueel misbruik: geen incest, onbekend of het incest is	600	8,6	663	8,0
Totaal seksueel misbruik	1 734	24,8	1 899	23,0
Lichamelijke mishandeling	1 176	16,8	1 334	16,2
Lichamelijke verwaarlozing	774	11,1	1 032	12,5
Totaal lichamelijke mishandeling en verwaarlozing	1 950	27,9	2 366	28,7
Emotionele mishandeling	657	9,4	871	10,6
Emotionele verwaarlozing	551	7,9	587	7,1
Totaal emotionele mishandeling en verwaarlozing	1 208	17,3	1 458	17,7
Münchhausen by proxy-syndroom	27	0,4	58	0,7
Risicosituatie mishandeling/verwaarlozing	1 120	16,0	1 283	15,5
Onduidelijke problematiek, twijfel	509	7,3	629	7,6
Verwerkingsproblematiek t.g.v. vroegere mishandeling/verwaarlozing	97	1,4	134	1,6
Geen mishandeling, ander probleem	338	4,8	425	5,2
Algemeen totaal	6 983	100,0	8 252	100,0

2.14 Gemelde kinderen naar gelang de belangrijkste gemelde problematiek (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

Lichamelijke mishandeling en verwaarlozing blijft de meest gemelde vorm van kindermishandeling. Bij 2366 kinderen of 28,7% van de gemelde kinderen signaleerden de melders deze vorm van kindermishandeling.

Seksueel misbruik blijft eveneens een belangrijke gemelde vorm van mishandeling (1899 kinderen of 23,0%). In 68,3% van de gevallen geeft de melder aan dat het vermoedelijk gaat om intrafamiliaal seksueel misbruik (incest). Bij 26,4% gaat het om een melding van extrafamiliaal misbruik, dit wil zeggen dat de vermoedelijke dader niet behoort tot de huiselijke kring van het kind of geen verwant (tot de 3e graad) van het kind is.

Het aantal gemelde kinderen betreffende emotionele mishandeling of verwaarlozing (1458 kinderen of 17,7%) is procentueel nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2001.

47,1% van de meldingen komt uit de primaire omgeving van het kind; de biologische moeder blijft degene die het vaakst meldt (14,9% van het totale aantal meldingen). Het slachtoffer meldt slechts in 1,1% van de gevallen. 51,1% van de meldingen kwam van professionelen (19,1% vanuit de school of een voorschoolse voorziening, 17,7% van hulpverleners uit de gezondheidszorg, 8,15% vanuit welzijnsorganisaties en 4,5% vanuit de bijzondere jeugdzorg).

3.3 Adoptie

Kind en Gezin begeleidt, in samenwerking met diverse erkende diensten, binnenlandse en buitenlandse adoptie in Vlaanderen. In de verschillende stadia van de adoptieprocedure staan de rechten van het kind altijd centraal. De adoptiediensten worden net als de voorbereidingscentra en de evaluatieteams erkend door de minister van Welzijn, Gezondheid, Gelijke Kansen en Ontwikkelingssamenwerking, op advies van Kind en Gezin. Naast deze adviserende taak heeft Kind en Gezin ook een taak in het begeleiden van de voorbereidingscentra en de evaluatieteams. Kind en Gezin is ook de gesprekspartner voor federale en internationale overheden die informatie wensen over het adoptiegebeuren in de Vlaamse Gemeenschap.

Aanmelding, voorbereiding, evaluatie en beginseltoestemming

	2001	2002
Aanmeldingen kandidaat-adoptanten	314	345
Vorbereidingen kandidaat-adoptanten via voorbereidingscentra	146	198
Evaluaties van kandidaat-adoptanten via centra voor algemeen welzijnswerk	227	188
Aantal uitgereikte beginseltoestemmingen	238	198

2.15 *Beginseltoestemmingen: aantal aanmeldingen, voorbereidingen, evaluaties en uitgereikte beginseltoestemmingen*

Geadopteerde kinderen

	2001		2002	
	Aantal	%	Aantal	%
<i>In België geboren</i>	29	14,4	32	14,6
<i>Uit het buitenland afkomstig</i>				
India	32	15,8	18	8,2
Vietnam	25	12,4	28	12,8
Cambodja	0	0,0	1	0,5
China	29	14,4	42	19,2
Roemenië	5	2,5	1	0,5
Ethiopië	17	8,4	22	10,0
Filipijnen	11	5,4	11	5,0
Rusland	7	3,5	12	5,5
Haïti	31	15,3	29	13,2
Colombia	3	1,5	5	2,3
Moldavië	0	0,0	0	0,0
Ecuador	4	2,0	3	1,4
Bulgarije	3	1,5	2	0,9
Thailand	2	1,0	1	0,5
Sri Lanka	3	1,5	7	3,2
Chili	0	0,0	0	0,0
El Salvador	0	0,0	0	0,0
Bolivia	0	0,0	0	0,0
Zuid-Afrika	1	0,5	5	2,3
Totaal uit het buitenland afkomstig	173	85,6	187	85,5
Algemeen totaal	202	100,0	219	100,0

2.16 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst

Bron: Kind en Gezin - Statistiek Adoptie

4. OPVOEDINGSONDERSTEUNING 2002

Jonge kinderen opvoeden blijft een uitdaging, zeker in onze snel veranderende samenleving. Het is de opdracht van Kind en Gezin om ouders hierbij te ondersteunen. 2002 was een jaar waarin sterk werd geïnvesteerd in opvoedingsondersteuning. Kind en Gezin kiest er immers voor om opvoedingsondersteuning verder uit te bouwen tot een volwaardige pijler van onze preventieve gezinsondersteuning.

In 2002 konden we heel wat realiseren op het vlak van opvoedingsondersteuning. Hierbij lag het accent op de verdere vorming en bijscholing van de medewerkers. Daarnaast werd er in een aantal regioteams al concrete dienstverlening inzake opvoedingsondersteuning gerealiseerd. In andere regio's moet deze dienstverlening in de komende jaren verder vorm krijgen. We overlopen de belangrijkste realisaties.

4.1 Start opvoedingsconsulenten

In 2002 ging een team van 7 opvoedingsconsulenten van start. Dit team ondersteunt regioteams bij het uitbouwen van opvoedingsondersteuning in hun regio. Daarnaast ondersteunt het individuele teamleden bij hun vragen rond de aanpak van opvoedingsvragen en (vermoedens van) problematische opvoedingssituaties. Ten slotte hebben de opvoedingsconsulenten een belangrijke taak in het stimuleren van de regionale netwerkvorming rond opvoedingsondersteuning. Zij leggen in dit kader contacten met andere partners die werken rond opvoedingsondersteuning.

4.2 Aandacht voor opvoeding

Vier regioteams besteden in hun basisdienstverlening (huisbezoeken en consulten) extra aandacht aan een specifiek opvoedingsthema. Deze thema's waren respectievelijk een positieve interactie met het jonge kind en de taalontwikkeling van het jonge kind.

De keuze van deze thema's was gebaseerd op de ervaren behoefte aan informatie hierrond. De regioteams verschaften bijkomende informatie aan de ouders en gingen met hen in dialoog over deze thema's.

4.3 Pedagogisch adviseren bij opvoedingsvragen

In twee regio's - Brugge en Genk - kunnen ouders met opvoedingsvragen al terecht op een pedagogisch spreekuur. In de regio Brugge kan, indien nodig, ook gebruik gemaakt worden van videohometraining. Bij videohometraining wordt er met behulp van videobeelden ondersteuning geboden bij de opvoeding.

Bekijken we de opvoedingsvragen die vorig jaar werden behandeld tijdens dit spreekuur, dan stellen we vast dat de meeste ouders vragen stelden rond opvallend gedrag van hun kind; het betrof hier in het bijzonder 'overdreven aandacht vragen', druk gedrag, ongehoorzaamheid, driftbuien, koppigheid en agressief gedrag. Daarnaast had een aanzienlijke groep ouders vragen over emotionele problemen (in het bijzonder het moeilijke temperament van het kind en slaapproblemen) en lichamelijke problemen (in het bijzonder eetproblemen en vragen rond zindelijkheid). Ten slotte hadden heel wat vragen betrekking op de sociale ontwikkeling van het kind.

4.4 Groepsbijeenkomsten

In 6 regio's konden ouders deelnemen aan groepsbijeenkomsten rond opvoedingsthema's. Deze bijeenkomsten worden vaak in samenwerking met partners aangeboden. Samenwerking is immers een belangrijk uitgangspunt op het vlak van opvoedingsondersteuning. Deze groepsbijeenkomsten variëren van informatieavonden tot ervaringsuitwisseling rond opvoeden.

4.5 Praktische ondersteuning

Terwijl sommige ouders met opvoedingsvragen geholpen zijn met een gesprek met een regioteamlid of met een gesprek met lotgenoten, hebben andere gezinnen behoefte aan een praktische aanpak in de thuissituatie zelf. Deze ouders leren door te kijken naar het handelen, zelf te handelen en te praten over het handelen. Dit noemen we praktische opvoedingsondersteuning. Kind en Gezin experimenteerde de voorbije twee jaar op beperkte schaal met deze werkvorm. In 2002 werd dit proefproject afgerond. De evaluatie bevestigde de meerwaarde van deze werkvorm. Er zal worden onderzocht hoe deze werkvorm in de werking kan worden geïmplementeerd.

4.6 Partners in opvoeding

Kind en Gezin staat niet alleen op het terrein van opvoedingsondersteuning. Tal van andere organisaties bieden ondersteuning aan ouders bij de opvoeding van hun kinderen. Kind en Gezin bouwt opvoedingsondersteuning daarom uit in een netwerk van partners, waarin iedereen een eigen rol te vervullen heeft.

Een belangrijke ontwikkeling was de start van de INLOOP-teams. In de loop van 2002 werden tien dergelijke teams erkend. Zij zijn alle actief in gemeenten of wijken waar veel kansarme gezinnen wonen. In hun werking gaat in de eerste plaats aandacht naar het opzetten van opvoedingsondersteunende

activiteiten voor aanstaande ouders en ouders met kinderen tussen 0 en 3 jaar. Zij bieden een waaier van ondersteuning aan, gaande van onthaal over groepswerk tot vormen van zorgcoördinatie.

Op regionaal niveau werden er in 2002 belangrijke stappen gezet om in de regio's netwerken rond opvoedingsondersteuning uit te bouwen. Enkele voorbeelden hiervan: Kind en Gezin nam verder actief deel aan de uitbouw van de Opvoedingswinkel in Genk, in Turnhout participeerden we in de ontwikkeling van het project DOT (Dienst voor opvoedingsondersteuning), in Antwerpen zoeken we mee naar een gecoördineerde aanpak van opvoedingsondersteuning.

Ten slotte kiest Kind en Gezin ervoor om via partnerships en de ondersteuning van projecten optimaal gebruik te maken van de deskundigheid van andere partners en ruimte te scheppen voor vernieuwing.

In het kader van de partnerships vermelden we de samenwerking met het Steunpunt Opvoedingsondersteuning van de provincie Limburg en het partnership met het Vormingscentrum voor de Begeleiding van het Jonge Kind. Deze partners met een grote deskundigheid inzake vorming en opvoedingsondersteuning werden ook in 2002 ingeschakeld bij de ondersteuning van regioteamleden op het vlak van opvoedingsondersteuning.

In het kader van de ondersteuning van projecten vermelden we de vzw De Keerkring en het Huis der Gezinnen. De Keerkring werkt als centrum voor opvoedingsondersteuning in het Waasland. Zij organiseren o.a. opvoedingsondersteunend groepswerk voor kansarme ouders en de Opvoedingstelefoon voor alle ouders en opvoeders van kinderen van 0 tot 18 jaar.

Het Huis der Gezinnen is actief in de wijk Kuregem in Anderlecht en zet een geïntegreerde werking op voor gezinnen met jonge kinderen met onder meer groepsbijeenkomsten.

5. WERKEN AAN KWALITEITSZORG

In 2002 keurde de Vlaamse regering de nieuwe sectorspecifieke regelgevingen goed voor de adoptiesector, de consultatiebureaus voor het jonge kind, de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning en de vertrouwenscentra kindermishandeling. Zoals al vroeger aangegeven, werd er voor elke sector een afzonderlijk besluit van de Vlaamse regering uitgewerkt waarin de erkenningsvoorwaarden zijn opgenomen die betrekking hebben op de kwaliteit van zorg. Tevens werd er voor elke sector een ministerieel besluit uitgewerkt met daarin de verplichte elementen over kwaliteitszorg. In de nieuwe regelgevingen is er zeer veel aandacht voor het aspect gebruikersgerichtheid, onder meer via informatie aan de gebruikers, inspraak van de gebruikers, tevredenheidsmeting bij de gebruikers, het beschikken over een klachtenprocedure.

De beleidsafdeling PGO ondersteunt de implementatie van de nieuwe regelgeving door het financieren van vormingstrajecten die voor elke sector afzonderlijk werden uitgewerkt, door het toekennen van incentives en via de kwaliteitshelpdesk.

De vormingstrajecten behandelen de volgende thema's: missie, visie, procedures, zorg voor de medewerkers, tevredenheidsmeting, klachtenbehandeling, evaluatie van de werking, kwaliteitsplanning en verbeterprojecten.

In 2002 gaf Kind en Gezin ook nog een eenmalige toelage voor vormingsactiviteiten over kwaliteitszorg die intern of extern plaatsvonden.

Verder kunnen de voorzieningen bij de kwaliteitsambtenaren van de afdeling terecht voor advies over de implementatie van de nieuwe regelgeving.

In de overtuiging dat gesystematiseerde kwaliteitszorg binnen de erkende voorzieningen ten goede zal komen aan onze meest vooraanstaande belanghebbenden, namelijk de nog zeer jonge kinderen, zal Kind en Gezin inspanningen blijven leveren om die voorzieningen te ondersteunen in een geest van samenwerking en responsabilisering.

Hoofdstuk 3.

INSPECTIE

Inspectie: voldoen aan diverse verwachtingen

De dienst Inspectie staat binnen Kind en Gezin in voor de inspectie van de kwaliteit van alle onder toezicht staande en erkende voorzieningen. Hiertoe gaat de inspectie ter plaatse in de initiatieven, verzamelt zij gegevens over de werking van een initiatief en formuleert zij een advies over de mogelijkheid tot erkenning of tot het verlenen van een attest van toezicht. De dienst volgt de bestaande initiatieven ook verder op.

Vlaanderen is daartoe ingedeeld in de vijf provincies, waar een provinciaal inspectieteam van 2 tot 8 inspectieambtenaren operationeel is. Elke provincie is bovendien ingedeeld in een aantal inspectieregio's, 24 over heel Vlaanderen, die door één tot drie inspectieambtenaren bediend worden.

Verder staat de dienst Inspectie ook in voor de boekhoudinspecties bij de gesubsidieerde voorzieningen en voor de verificatie van de aan de ouders aangerekende ouderbijdragen in erkende voorzieningen.

Kind en Gezin heeft ervoor gekozen om de dienst Inspectie zo te organiseren dat hij autonoom zijn inspectieopdracht kan vervullen. De bedoeling hiervan is aan degenen die een beslissing moeten nemen, een advies te kunnen geven dat onafhankelijk tot stand gekomen is, natuurlijk altijd volgens de geldende regelgeving. Aan de externe klanten van Kind en Gezin, de burgers en de erkende of onder toezicht staande voorzieningen, moet deze organisatie de nodige onafhankelijkheid garanderen van het advies dat wordt uitgebracht door de inspectieambtenaren.

De dienst Inspectie van Kind en Gezin streeft naar een zo groot mogelijke openheid in zijn optreden, omdat hij zich ervan bewust is dat verschillende partijen rechtstreeks verwachtingen hebben bij zijn optreden.

Aan de erkennende en subsidiërende overheid moet de dienst Inspectie een advies verstrekken. Dit advies stelt de overheid in staat een gegronde beslissing te nemen over de erkenning of over het attest van toezicht.

Verder zijn er de verwachtingen van de ouders en van de maatschappij als geheel ten aanzien van het optreden van de dienst Inspectie.

De maatschappij verwacht dat de inspectie efficiënt gebeurt en bijdraagt tot het bewaken van een aantal vereisten inzake veiligheid, gezondheid, pedagogische werking, enz. Deze vereisten zijn opgenomen in de regelgeving die voor elke sector van voorzieningen gehanteerd wordt.

De ouders verwachten dat ze een beroep kunnen doen op initiatieven die hun garanties bieden inzake de kwaliteit van de aangeboden dienstverlening en die zo goed mogelijk kunnen ingaan op hun vragen.

Ten derde treedt de inspectie van Kind en Gezin op in dienstverlenende initiatieven en is de inspectie zich ervan bewust dat dit optreden niet altijd evident is. Van een inspectie wordt een objectief en verantwoord handelen verwacht, in een geest van respect voor alle betrokkenen. Omdat het advies van de inspectie bovendien een belangrijke rol speelt in het dossier van een voorziening, is het evident dat er kritisch toegekeken wordt op de wijze waarop de inspectie optreedt, op de gegevens die de inspectie verzamelt en op de besluiten die hieruit getrokken worden.

Leo Van Loo
afdelingshoofd Inspectie

1. INSPECTIEBEZOeken**Aantal inspectiebezoeken**

Type van voorziening	Inspectie- bezoeken 2001	Inspectie- bezoeken 2002
Kinderdagverblijven (crèches en peuterspeelweelden)	195	314
Diensten voor opvanggezinnen	82	104
Initiatieven voor buitenschoolse opvang	158	193 (1)
Totaal erkende kinderopvang	435	611
Particuliere opvanginstellingen	655	662
Particuliere opvanggezinnen	842	916
Totaal kinderopvang onder toezicht	1 497	1 578
Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	21	38
Vertrouwenscentra kindermishandeling	4	4
Initiatieven inzake adoptie	10	15
Projecten	18	7
Consultatiebureaus voor het jonge kind	23	12
Totaal erkende preventieve gezinsondersteuning	76	76
Verificatie ouderbijdragen	NB	107
Financiële inspecties	NB	39
Totaal boekhoudinspecties	NB	146
Algemeen totaal	2 008	2 411

*3.1 Aantal inspectiebezoeken aan de verschillende voorzieningen in 2001 en 2002**(1) De 193 bezoeken in 2002 gingen over 193 hoofdlocaties en 260 vestigingsplaatsen**NB: niet beschikbaar*

Uit deze cijfers blijkt dat het aantal inspectiebezoeken, in vergelijking met 2001, opnieuw gestegen is. Dit is vooral toe te schrijven aan het feit dat een aantal nieuwe inspectieambtenaren, in dienst getreden in 2001, vanaf 2002 volledig zelfstandig inspectiebezoeken konden brengen.

Er is een groot verschil in aantal bezoeken tussen de sector preventieve gezinsondersteuning en de sector kinderopvang. Dit verschil wordt niet alleen veroorzaakt door het geringere aantal initiatieven in de eerstgenoemde sector, maar ook door het feit dat de initiatieven een complexere inspectiemethodiek vragen, die zowel qua inspectieduur als qua duur van administratieve verwerking van het bezoek meer tijd in beslag neemt.

Bij de bezoeken aan de consultatiebureaus voor het jonge kind daarentegen, wordt het geringe aantal inspecties verklaard door het feit dat de inspectie alleen nagaat in hoeverre de accommodatie in overeenstemming is met de regelgeving. Er worden dus alleen bezoeken gebracht aan consultatiebureaus die nieuw opgericht zijn (bv. bij verhuizing).

2. PLANNING VAN DE INSPECTIEBEZOeken

Prioritair voor de dienst Inspectie is dat bezoeken gebracht worden waar de bezoeken het meest noodzakelijk zijn. Bezoeken die te maken hebben met nieuwe aanvragen tot erkenning of attest van toezicht, met wijzigingen in de erkenning of het attest van toezicht en met klachten over een initiatief, krijgen absolute prioriteit wat verwerking betreft. Dit heeft gegronde redenen: een snel optreden bij nieuwe aanvragen of bij wijzigingen vergroot de rechtszekerheid van zowel initiatieven als gebruikers. Snel optreden bij klachten is dan weer noodzakelijk om een grondige risico-inschatting te kunnen doen.

Reden inspectiebezoek

	Erkende initiatieven 2001	Erkende initiatieven 2002	Initiatieven onder toezicht 2001	Initiatieven onder toezicht 2002
Nieuwe aanvragen	29	98	331	250
Aanvragen tot wijziging in een bestaande situatie	43	114	92	60
Klachten	10	16	49	57
Opvolgingsbezoeken	NB	383	NB	1 211

3.2 Overzicht van de redenen voor het optreden van de inspectie in 2002, vergelijking met 2001

NB: niet beschikbaar

Opvallend bij deze cijfers is het hoge aantal optredens door de inspectie in verband met nieuwe aanvragen of met aanvragen tot wijziging in een bestaande situatie. Dit is in feite een vertaling van de dynamiek die ontstaan is door de beslissing van de Vlaamse regering om binnen een periode van 4 jaar 10 000 nieuwe kinderopvangplaatsen te realiseren.

3. EEN DYNAMISCHE BEZOekenPLANNING

Bij de planning van bezoeken aan voorzieningen waar geen procedurebezoek noodzakelijk is (opvolgingsbezoeken), worden prioriteiten vastgelegd aan de hand van de vaststellingen die bij elk bezoek gedaan worden. De inspectieambtenaar weegt af of de wijze waarop het initiatief werkt voldoende garanties biedt voor de gebruikers van het initiatief (kinderen, ouders, anderen). Een dergelijke inschatting is gebaseerd op de regelgeving en is vanzelfsprekend gebonden aan vaste procedures en werkwijzen, om willekeur te voorkomen. Initiatieven waar bepaalde elementen van de regelgeving onvoldoende gerealiseerd worden, krijgen een hogere bezoekenprioriteit dan andere initiatieven en dit tot wanneer de verbetering op afdoende wijze gerealiseerd is. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat het nooit gaat om dringende gevaarsituaties voor de opgevangen kinderen. Het gaat wel om elementen waar verbeteringsacties door de initiatieven zelf noodzakelijk zijn.

Voor de overige initiatieven, en dit is de grootste groep, werkt de dienst Inspectie, ongeacht het type van initiatief, in omgekeerde chronologische volgorde. Dit betekent dat de initiatieven die het langst geleden bezocht zijn, prioriteit krijgen bij de planning.

Wanneer de inspectie bij haar bezoeken vaststelt dat een initiatief niet conform de regelgeving werkt, kan zij de administratie adviseren om bestuurlijk in te grijpen in de erkenning of in het attest van toezicht van het initiatief. De inspectie stelt een dergelijke maatregel alleen maar voor wanneer er sprake is van twee duidelijk omschreven situaties:

- De vaststellingen zijn van zodanige aard dat het welbevinden van de kinderen (veiligheid, gezondheid) acuut in het gedrang komt.
- Het initiatief vertoont geen bereidheid of is niet in de mogelijkheid om zich binnen een redelijke termijn te conformeren aan de regelgeving.

De uiteindelijke beslissing om bestuurlijk in te grijpen wordt niet door de inspectiedienst genomen, maar ligt bij de administratie. Deze functiescheiding is belangrijk in het kader van de objectieve behandeling van elk dossier

Hoofdstuk 4.

DE KLACHTDIENST

De Klachtendienst van Kind en Gezin ontving in 2002 1100 oproepen waarbij de gebruiker een concreet probleem wilde bespreken*. Het ging om een ongenoegen over de dienstverlening van de instelling Kind en Gezin zelf of om een ongenoegen over een voorziening die erkend en gesubsidieerd wordt door of onder toezicht staat van Kind en Gezin.

Bij 395 oproepen gaf de gebruiker aan enkel informatie te willen. Voor deze oproepen werd geen klachtendossier gestart. De Klachtendienst hielp deze oproepers door informatie of advies te verschaffen, door te verwijzen, te bemiddelen, de oproep te noteren als nuttige informatie, enz. Bij 5 dossiers meldde de voorziening zelf een ernstig probleem. In 2002 werden deze dossiers nog opgevolgd door de Klachtendienst, maar in de toekomst zal de beleidsafdeling zelf dergelijke dossiers behandelen.

* Oproepen waarbij louter informatie werd gevraagd en die geen ongenoegen betroffen en dus niet thuishoren op de Klachtendienst, werden niet in de registratie opgenomen

1. EVOLUTIE VAN HET AANTAL OPROEPEN BIJ DE KLACHTDIENST

Onderstaande tabel toont dat het aantal klachten tegenover 2001 steeg met 9%.

Het aantal informatieve oproepen bleef in 2002 gelijk tegenover 2001.

Aantal oproepen

	2001	2002	Toename tegenover 2001
Informatieve oproep over een ongenoegen	395	395	0%
Klacht	649	705 (1)	9%

4.1 Aantal oproepen op de Klachtendienst in 2002

(1) Het betreft klachten en meldingen waarvoor de Klachtendienst een dossier startte. In de bespreking hieronder wordt verder toelichting gegeven over de 700 klachten en worden de 5 meldingen (moeilijkheden gemeld door de voorziening zelf en geen klager die zich aandiende) buiten beschouwing gelaten

2. BESPREKING VAN HET KLACHTENBEELD

Voor 700 oproepen werd een klachtendossier gestart. Ongeveer 8 op de 10 klachten waren ontvankelijk. Het gaat om 566 dossiers waarvan 88 klachtendossiers over de dienstverlening van Kind en Gezin zelf en 478 over een voorziening erkend door of onder toezicht van Kind en Gezin.

Bij de ontvankelijke klachten over de diensten van Kind en Gezin kan men inhoudelijk een onderscheid maken tussen enerzijds de 54 klachten over de eigen preventieve dienstverlening van Kind en Gezin aan jonge ouders en anderzijds de 34 klachten over de administratieve diensten of beleidsdiensten van de instelling.

Bij 36 van de 88 (4 op de 10) ontvankelijke klachten over Kind en Gezin kwam de Klachtendienst tot de eindbevinding dat de klacht (minstens deels) gegrond was. 14 klachten bleken ongegrond, 8 klachten werden als terechte opmerking beschouwd en 3 klachten bleven betwist (of er was geen oordeel mogelijk).

Voor 17 klachten (bijna 2 op de 10) werd het probleem opgelost en verviel de klacht.

De overige klachten werden uiteindelijk opgevolgd door een andere dienst dan de Klachtendienst, of waren nog niet afgewerkt op het moment van de verwerking van de registratie.

De Klachtendienst van Kind en Gezin noteerde in 2002 405 ontvankelijke *klachten over kinderopvang*. Het ging om 161 klachten over een erkende of gesubsidieerde kinderopvangvoorziening zoals een kinderdagverblijf, dienst voor opvanggezinnen of een daarbij aangesloten opvanggezin. Verder handelden 236 klachten over een mini-crèche, zelfstandige onthaalouder of zelfstandig kinderdagverblijf en 8 klachten over enkel gemelde of niet gemelde kinderopvang.

Aantal ontvankelijke klachten over kinderopvang

Over een erkende of gesubsidieerde kinderopvangvoorziening	161
Over een mini-crèche, zelfstandig(e) onthaalouder/kinderdagverblijf	236
Over enkel gemelde of niet gemelde kinderopvang	8
Totaal	405

4.2 Aantal ontvankelijke klachten over kinderopvang in 2002

Wanneer men de inhoud van de klachten over kinderopvang nader bekijkt, kan men verschillende thema's terugvinden.

- Klachten over de verzorging, de hygiëne of de voeding in de kinderopvang komen het meest frequent voor (2 op de 10 klachten).
  - Op de tweede plaats komen de klachten over te weinig beschikbaar personeel in verhouding tot het aantal kinderen of over het feit dat men eerst wél en dan toch niet de opvang kon starten.
  - Op de derde plaats zijn er de klachten over de veiligheid van de kinderen. Het kon gaan om kinderen die alleen werden gelaten, kinderen aan wie een ongeval overkwam dat volgens de klager te vermijden was, kinderen die andere kinderen een letsel toebrachten of een opvangpersoon die een kind sloeg of verwondde.
  - Een volgende belangrijke categorie zijn de klachten over het pedagogisch functioneren van de onthaalouder of kinderverzorgster. Voorbeelden hiervan zijn het onaangepast straffen van kinderen, te weinig of geen aangepast pedagogisch aanbod, enz.
- Andere klachten over de kinderopvang gaan inhoudelijk over de aard van de communicatie met de ouders, problemen met het contract of huishoudelijk reglement, het algemeen beleid van de opvangvoorziening, de accommodatie, enz.

In 2002 waren er 55 *klachten* over een aspect van de werking van een *consultatiebureau* dat onder de verantwoordelijkheid van het *organiserend bestuur* valt of dat betrekking had op een medewerker in dienst van het organiserend bestuur.

47 van deze 55 klachten gingen over een consultatiebureau-arts. Bij deze klachten over de artsen ging het voornamelijk om ongenoegens over het inhoudelijk functioneren (20) of over de omgangsvormen zoals onvriendelijk of kortaf zijn (19).

Hierbij was ook duidelijk dat het ongenoegen van ouders over bepaalde artsen bij de organiserende besturen bekend is, maar dat een tekort aan nieuwe kandidaten een vervanging bemoeilijkt. Een dossier terzake zal in 2003 worden voorbereid.

Bij de klachten over *de overige voorzieningen* erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin ging het om 9 klachten over een adoptievoorziening, 4 over een vertrouwenscentrum kindermishandeling, 3 over een

centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning, 1 over een dienst private gezinsplaatsing en 1 over een gesubsidieerd project.

3. AANBEVELINGEN

De Klachtendienst tracht op basis van het klachtenbeeld te komen tot nuttige opmerkingen voor Kind en Gezin of tot aanwijzingen over aspecten van de dienstverlening waarvan de kwaliteit nog kan worden verbeterd. Zo werden er in 2002 aanbevelingen geformuleerd inzake adoptie. Verder beveelt de Klachtendienst aan om het toezicht op de consultatiebureau-artsen kritisch te evalueren.

Ten slotte heeft de Klachtendienst een aanbeveling omtrent de situaties waarbij een intrekking van een attest van toezicht van een zelfstandige onthaalouder, mini-crèche of zelfstandig kinderdagverblijf wordt overwogen of effectief noodzakelijk blijkt. De communicatie met de ouders die gebruikmaken van de voorziening is op dergelijke momenten van groot belang en is nog voor verbetering vatbaar.

Hoofdstuk 5.

SOCIAAL VERSLAG

1. PERSONEELSBESTAND

Kind en Gezin heeft 1286 personeelsleden in dienst (31 december 2002). Hiervan zijn er 807 statutair (62,7%) en 479 niet-statutair (37,2%). In het cijfer van de niet-statutairen zijn ook de contractuelen opgenomen die een personeelslid vervangen dat met loopbaanonderbreking is.

De afname van het aantal personeelsleden ten opzichte van het jaar 2001, toen er 1304 personeelsleden in dienst waren, is vooral te verklaren door een daling van het aantal personeelsleden dat werkzaam is in een meerlinggezin (125 in 2001 ten opzichte van 93 in 2002).

De 1286 personeelsleden van Kind en Gezin vertegenwoordigen 1058,7 *voltijdse prestaties*. In 2001 vertegenwoordigden de 1304 personeelsleden 1010,9 voltijdse prestaties. Niettegenstaande de afname van het aantal personeelsleden, is er in 2002 een toename van het aantal voltijdse equivalenten.

Het grote aantal regioverpleegkundigen (50,8% van het personeelsbestand) dat in de verschillende provincies de gezinnen met jonge kinderen begeleidt, verklaart het overwicht in aantal van de personeelsleden in niveau B.

Door de upgradering van de personeelsleden van niveau E naar niveau D telt het personeelsbestand nog 4 personen van niveau E die niet overschakelen, omdat zij momenteel met verlof voorafgaand aan de pensionering zijn (uitstapregeling). De upgradering houdt in dat de vroegere beambten ingeschakeld worden in de graad assistent (D111) en dat de vroegere technisch beambten ingeschakeld worden in de graad van technisch assistent (D121). De reglementaire basis voor deze upgradering ligt in een aanpassing van het stambesluit, d.i. het personeelsstatuut van de Vlaamse openbare instellingen.

Personeelsbestand

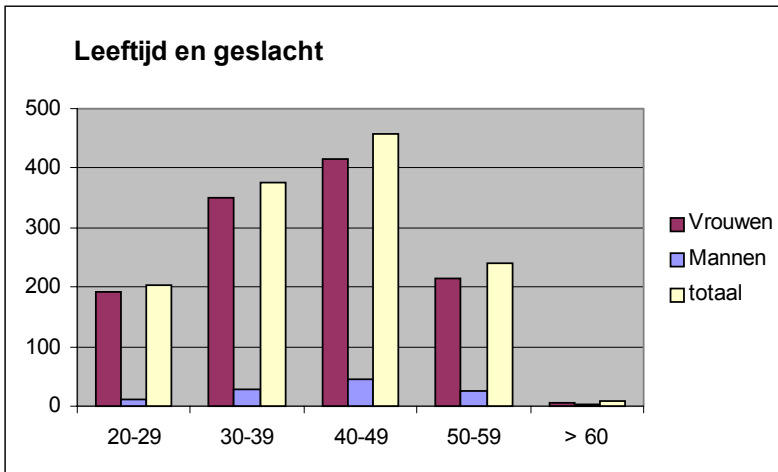
	Niet-statutair					Totaal
	Statutair	Blokkering kader (1) betrekkingen	Bijzondere en specifieke behoeften	Uitzonderlijke en tijdelijke en loopbaan-onderbrekers	Vervanging deeltijdsen	
Niveau A	73	3	8	33	24	141
Niveau B	550	0	1	2	208	761
Regioverpleegkundigen	477	0	0	0	176	653
Niveau C	69	8	26	0	19	122
Niveau D	111	10	35	95	7	258
Niveau E	4	0	0	0	0	4
Totaal	807	21	70	130	258	1 286

5.1 Personeelsbestand op 31 december 2002

(1) Onder de categorie "Blokkering kader" vallen de niet-statutaire personeelsleden die op basis van artikel 3 van het besluit van de Vlaamse regering van 31 januari 1996 houdende vaststelling van de personeelsformatie van Kind en Gezin, een plaats op deze personeelsformatie blokkeren

2. LEEFTIJD EN GESLACHT

Het grootste aantal personeelsleden bevindt zich in de leeftijdsklasse 40-49 jaar (459 personeelsleden of 35,7%) en 30-39 jaar (377 personeelsleden of 29,3%). 248 personeelsleden zijn 50 jaar of ouder.

5.2 Personeelsbestand volgens de leeftijdsklasse en het geslacht
(cijfers grafiek 5.2 Personeelsbestand volgens de leeftijdsklasse en het geslacht)

3. EEN OVERWEGEND VROUWELIJK PERSONEELSBESTAND

Uit tabel 5.3, die het personeelsbestand weergeeft volgens geslacht, statuut en niveau, blijkt dat het personeel van Kind en Gezin een overwegend *vrouwelijke samenstelling* heeft (91,4%). In elk niveau en in elk statuut zijn er *meer vrouwen dan mannen*.

Geslacht, statuut en niveau

	Statutairen		Niet-statutairen		Totaal	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
Niveau A	28	45	13	55	41	100
Niveau B	22	528	7	204	29	732
Niveau C	12	57	5	48	17	105
Niveau D/E	15	100	9	138	24	238
Totaal	77	730	34	445	111	1 175

5.3 Personeelsbestand volgens geslacht, statuut en niveau

4. DIVERSITEIT IN ARBEIDSREGELINGEN

Om de personeelsleden in staat te stellen hun werk- en gezinssituatie zo goed mogelijk te combineren, staat Kind en Gezin positief tegenover vragen van personeelsleden om deeltijds te werken of om hun loopbaan tijdelijk te onderbreken. Deze vorm van *gezinsvriendelijke flexibiliteit* heeft naast arbeidsherverdelende effecten, echter ook belangrijke organisatorische en kostenverhogende effecten. Tabel 5.4 toont duidelijk aan dat deeltijdse arbeid en vormen van voltijdse afwezigheid belangrijke factoren zijn in het personeelsbeheer. Bovendien blijkt de verschuiving van voltijdse naar deeltijdse prestaties zich ook in 2002 voort te zetten: het aantal voltijds werkende personeelsleden daalt met 2% ten opzichte van 2001, terwijl het aandeel deeltijds werkenden stijgt met 3%.

Kind en Gezin telt bijna evenveel voltijds als deeltijds werkende personeelsleden. Op een totaal van 1286 personeelsleden zijn er 624 personeelsleden (48,5%) die voltijds werken en 594 (46,2%) die deeltijds werken. Het percentage deeltijds werkenden stijgt met 3% ten opzichte van 2001. 23 personeelsleden (1,8%) maken gebruik van een of andere vorm van langdurige afwezigheid, wat bijna de helft minder is dan het voorgaande jaar. 45 (3,5%) personeelsleden zijn met voltijdse loopbaanonderbreking tegenover 39 (3,0%) vorig jaar. Deze stijging is te verklaren door een toename van het aantal voltijdse loopbaanonderbrekingen in het niveau A: in 2001 niemand tegenover 7 personen in 2002.

Personeelsbestand: prestaties

	Voltijdse prestaties		Deeltijdse prestaties (1)		Langdurig afwezig (2)		Loopbaanonderbreking (3)		Totaal personeelsbestand	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Niveau A	108	76,6	22	15,6	4	2,8	7	5,0	141	100,0
Niveau B	300	39,4	421	55,3	12	1,6	28	3,7	761	100,0
Niveau C	81	66,4	37	30,3	1	0,8	3	2,5	122	100,0
Niveau D/E	135	51,5	114	43,5	6	2,3	7	2,7	262	100,0
Totaal	624	48,5	594	46,2	23	1,8	45	3,5	1 286	100,0

5.4 Overzicht van het aantal presterende en langdurig afwezige personeelsleden bij Kind en Gezin op 31 december 2002

(1) Deeltijdse prestaties zijn het verlof voor deeltijds werk, het verlof voor halftijdse loopbaanonderbreking en deeltijdse contracten

(2) Langdurig afwezig zijn personeelsleden met ouderschapsverlof, met gecontingenteerd verlof voor één jaar, met gecontingenteerd verlof voor een stage of proefperiode, met detachering, met verlof voor opdracht of met verlof voorafgaand aan de pensionering

(3) Personeelsleden met loopbaanonderbreking zijn personeelsleden met voltijdse loopbaanonderbreking. De personeelsleden met deeltijdse loopbaanonderbreking zijn opgenomen bij de deeltijdse prestaties

5. FOCUS OP DE REGIOVERPLEEGKUNDIGEN

Kind en Gezin heeft 653 *regioverpleegkundigen* in dienst (31 december 2002).

In tabel 5.5 stellen we de groep regioverpleegkundigen gedetailleerd voor volgens de provincie waar ze werken en volgens de aard van hun prestaties.

6 op de 10 (60,9%) regioverpleegkundigen werken deeltijds, een lichte stijging ten opzichte van 2001 (58,3%). In elke provinciale afdeling zijn er meer deeltijds dan voltijds werkenden. In Vlaams-Brabant en Brussel lag deze verhouding in 2001 nog omgekeerd. In Oost- en West-Vlaanderen heeft Kind en Gezin het grootste aandeel deeltijds werkenden, respectievelijk 67,1% en 66,4%.

27 regioverpleegkundigen waren met voltijdse loopbaanonderbreking. 9 regioverpleegkundigen maakten gebruik van een vorm van langdurige afwezigheid, dat is de helft minder dan in 2001.

De 653 regioverpleegkundigen vertegenwoordigen een equivalent van *467,2 voltijdbanen*. In 2001 waren er 455,9 voltijdbanen op een totaal van 650 regioverpleegkundigen.

Regioverpleegkundigen: prestaties

	Voltijdse prestaties		Deeltijdse prestaties (1)		Langdurig afwezigen (2)		Loopbaanonderbreking (3)		Totaal aantal regioverpleegkundigen	Equivalent in voltijdse prestaties
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%		
Antwerpen	61	32,8	111	59,7	1	0,5	13	7,0	186	127,5
Vlaams-Brabant en Brussel	49	40,8	65	54,2	0	0,0	6	5,0	120	86,9
Limburg	33	37,5	49	55,7	3	3,4	3	3,4	88	64,1
Oost-Vlaanderen	40	27,4	98	67,1	3	2,1	5	3,4	146	104,3
West-Vlaanderen	36	31,9	75	66,4	2	1,8	0	0,0	113	86,2
Totaal	224	33,5	398	60,9	9	1,4	27	4,1	653	467,2

5.5 Overzicht van het aantal regioverpleegkundigen volgens de provincie waar ze werken en volgens de aard van de prestaties op 31 december 2002

(1) Deeltijdse prestaties zijn het verlof voor deeltijds werk, het verlof voor halfzijdse loopbaanonderbreking en deeltijdse contracten

(2) Langdurig afwezigen zijn personeelsleden met ouderschapsverlof, met gecontingenteerd verlof voor één jaar, met gecontingenteerd verlof voor een stage of proefperiode, met detachering of met verlof voorafgaand aan de pensionering

(3) Personeelsleden met loopbaanonderbreking zijn personeelsleden met voltijdse loopbaanonderbreking. De personeelsleden met deeltijdse loopbaanonderbreking zijn opgenomen bij de deeltijdse prestaties

6. VORMING EN ONTWIKKELING

Ook in 2002 gaf Kind en Gezin haar personeelsleden ruime mogelijkheden om zich verder te ontwikkelen. Tabel 5.6 geeft een overzicht van het aantal dagen formele opleiding die werden gevolgd. De regiopersonneelsleden volgden meer formele vormingsdagen dan in 2001, terwijl de administratieve personeelsleden minder vormingsdagen volgden dan in 2001. Het gemiddelde aantal formele vormingsdagen per persoon daalt in vergelijking met 2001.

De daling van het aantal formele opleidingsdagen is voor een deel te verklaren door een sterkere benutting van informele leerprocessen zoals zelfstudie, overleg, discussiegroepen en on-the-job-training. Hoewel dit in het groeien naar een lerende organisatie uiteraard een belangrijk gegeven is, valt dit niet af te lezen uit de tabel.

Vormingsdagen

	2001	2002
Aantal dagen		
regiopersonneelsleden	3 291,5	3 502,0
andere personeelsleden	1 222,0	906,5
Totaal	4 513,5	4 408,5
Gemiddeld aantal dagen		
per regiopersonneelslid	4,4	5,1
andere personeelsleden	2,7	1,6
alle personeelsleden	3,7	3,5

5.6 Overzicht van de vormingsdagen

7. SOCIALE DIENST VOOR HET PERSONEEL

Door het gebruik dat gemaakt wordt van het uitgebreide dienstenaanbod en takenpakket zou de Sociale dienst een graadmeter voor het welbevinden op het werk kunnen zijn. Een beroep doen op de Sociale dienst is immers gebruikmaken van een bepaald individueel of collectief aanbod. Daardoor kan de Sociale dienst ook een signaalfunctie opnemen en vervult hij een aantal sociale taken namens de werkgever.

Op financieel vlak ligt het netto-uitgavensaldo in 2002 lager, op ca. 0,206 miljoen EUR. In 2001 was dat saldo nog ca. 0,255 miljoen EUR. Vele uitgaven zijn gedaald. Toch zijn de individuele financiële steun, de eindejaarsattentie voor kinderen, de toelagen voor vakantiecampen, de middagmaaltoelage en de werkingsuitgaven (o.m. door de pensioencursus die samen met andere Vlaamse openbare instellingen door de Sociale dienst wordt georganiseerd) nog gestegen. Opmerkelijk is dat er voor de helft minder vraag was naar sociale voorschotten. Van hun kant zijn ook de ontvangsten gedaald.

Door zijn werking draagt de Sociale dienst bij tot de kracht van de instelling door iedereen de kans te bieden telkens opnieuw stabiliteit en een nieuw evenwicht te vinden. Het vermijden van een duale en dus ongelijke ontwikkeling, maar ook een goede communicatie en omgang met elke collega blijven daarom een opdracht voor de Sociale dienst.

8. ACCENTEN IN HET PERSONEELSBELEID

8.1 Aanstelling adjunct-administrateur-generaal en afdelingshoofden

In 2002 werd Dirk Vanderpoorten door de Vlaamse regering aangesteld als adjunct-administrateur-generaal van Kind en Gezin. Hij is ook afdelingshoofd van de afdeling ICT en HRM en voorzitter van het Tussenoverlegcomité (TOC).

In het najaar werd een aanstellingsprocedure voor 5 vacante mandaten van afdelingshoofd georganiseerd, namelijk voor de provinciale afdelingen Antwerpen en Vlaams-Brabant & Brussel, en voor de bestuurlijke afdelingen Algemene Diensten, Preventieve Gezinsondersteuning en Inspectie & Interne Audit, een afdeling die eind 2001 was opgericht.

8.2 Invulling provinciale functies

Naar aanleiding van de doorlichting in 2001 van alle ondersteunende en managementfuncties in de provincie werd de functie van provinciale stafmedewerker in 2002 vacant verklaard. Elke provincie werd bijgevolg versterkt met een provinciale stafmedewerker Preventieve Gezinsondersteuning, Kinderopvang, Databeheer en Human Resources.

8.3 Upgrading van niveau E naar niveau D

De upgrading van niveau E naar niveau D werd georganiseerd ter uitvoering van het sectoraal akkoord 1999-2000. Deze maatregel werd ook opgenomen in het besluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het stambesluit VOI's van 30 juni 2000, wat betreft de upgrading van niveau E naar niveau D, het verlof voor opdracht en andere bepalingen, en trad in werking met ingang van 1 januari 2002. Als gevolg van deze upgrading werden bijna alle personeelsleden van niveau E aangesteld in het niveau D en zal het niveau E op termijn verdwijnen. Deze upgrading gebeurde zonder vergelijkend overgangsexamen.

8.4 Psychosociaal preventiebeleid

Ingevolge de nieuwe welzijnswet die de "bescherming van het personeel tegen geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk (OSGW)" regelt, werd de regeling van opvang, behandeling en begeleiding bij individuele meldingen en klachten bij Kind en Gezin daarop afgestemd.

In het najaar vervulden de preventieadviseur en de vertrouwenspersoon OSGW de formele vertrouwensfunctie. De consultants van de Sociale dienst en de verpleegkundige arbeidsgeneeskunde staan verder in voor informele opvang. Allen volgden hiertoe een opleiding. Met een mededeling en met een communicatienieuwsbrief werden alle personeelsleden ingelicht. Eind 2002 werd de aanstelling van een extern preventieadviseur psychosociale aspecten, de oprichting van een platform voor de uitwerking van het psychosociaal preventiebeleid en de coördinatie ervan door de interne dienst Preventie en Bescherming op het Werk geregeld.

8.5 Gender

Er werd verder werk gemaakt van het wegwerken van achterstelling op basis van geslacht. Dit gebeurde onder meer door het integreren van gender in het bestaande beleid. De gendergevoeligheid van het HRM werd aangescherpt met de opname van gender- en doelgroepneutrale ontwikkelingsdoelstellingen, zoals bv. in het Eigen Ontwikkelingsplan van de provinciale stafmedewerkers Human Resources. Gender werd bespreekbaar gemaakt als onderdeel van het diversiteitsbeleid en van een doelgroepneutraal personeelsbeleid.

8.6 Family & Business Audit

Kind en Gezin nam in 2001-2002 deel aan een audit die de combinatie "werken-leven" van het personeel in kaart heeft gebracht. Essentieel in de methodiek is de participatie van alle groepen personeelsleden en beleidsactoren en de inbreng van maatschappelijke waarden zoals diversiteit en participatie van betrokkenen.

De onderzoeksresultaten van de audit werden in het najaar bekendgemaakt aan het personeel en de afdelingen konden er feedback op geven. Het proces initieerde analyse en interne dialoog met HRM over waarden die de toekomstige ontwikkelingen kleuren en die gericht zijn op een gedragen personeelsbeleid.

Hoofdstuk 6.

FINANCIEEL JAARVERLSAG

1. BEGROTINGSEVOLUTIE IN 2002

Zoals voor elk begrotingsjaar, werden voor 2002 een initiële begroting en een aangepaste begroting opgemaakt. Conform het besluit betreffende een geïntegreerde economische boekhouding en budgettaire rapportering voor de Vlaamse openbare instellingen, werd de begroting aan inkomsten- en uitgavenzijde ingedeeld op basis van de ESR95-structuur.

1.1 Initiële begroting en aangepaste begroting: verhoging van het dotatiebedrag ter uitvoering van beleidsbeslissingen

Bij het opmaken van de initiële begroting 2002 werd aan Kind en Gezin een recurrent bijkrediet werkingsdotatie ten opzichte van de vorige jaren toegekend van 8,598 mio EUR. Deze globale toename is samengesteld uit 4 verschillende componenten.

Ten eerste is er een bijkrediet ter waarde van 8,925 mio EUR verkregen ter financiering van de 2e fase van het beleidsplan Kinderopvang, goedgekeurd op 3 maart 2002 door de Vlaamse regering. Deze tweede fase beoogt de voortzetting van de kwantitatieve uitbreiding van de sector, de verbetering van de werksituatie van de opvanggezinnen aangesloten bij een dienst en de uitdieping van het meersporenbeleid voor de sector van de buitenschoolse opvang. Een tweede bijkrediet (1,175 mio EUR) werd toegewezen om de technische correctie, doorgevoerd bij het opstellen van de budgetcontrole 2001, weer weg te werken. Naast deze twee bijkredieten werd er evenwel ook een afroaming doorgevoerd, die tot gevolg had dat de werkingsdotatie met 1,046 mio EUR daalde. Ten slotte werd een in 2001 eenmalig verkregen krediet (456 kEUR) in het kader van het Vlaams Intersectoraal Akkoord opnieuw in mindering gebracht van de werkingsdotatie.

Naar aanleiding van de opstelling van de aangepaste begroting 2002 werd aan de instelling een bedrag van 1,190 mio EUR als bijkrediet toegewezen. Enerzijds werden hiermee de financiële implicaties in 2002 van de door de Vlaamse regering genomen beslissingen inzake het ambtenarenstatuut gefinancierd. Het betreft hier het aanbieden van een gratis hospitalisatieverzekering aan de personeelsleden en de upgradering van personeelsleden van niveau E naar niveau D. Anderzijds diende dit bijkrediet ook ter financiering van de maatregelen opgenomen in de CAO 2001-2002. Met deze CAO werd voorzien in een tegemoetkoming voor moeilijk bereikbare arbeidsplaatsen, in een gefaseerde verhoging van het vakantiegeld en van de eindejaarstoelage en in een aanpassing van de euroschalen.

Ten slotte werden er in 2002 aan de instelling nog geprovisioneerde kredieten toegewezen. In het kader van het Vlaams Intersectoraal Akkoord voor de social-profitsector (Gezin en Welzijn) werd voor 2002 een bijkomend bedrag van 7,360 mio EUR verkregen. Voor de overschrijding van de spilindex was dit een bedrag van 5,221 mio EUR.

1.2 Uitvoering van de begroting: bevestiging van de engagementen

1.2.1 Resultaat

De begroting werd eind 2002 afgesloten met een tekort van 3,259 mio EUR (zie tabel 6.1). Dit tekort is de samenstelling van een tekort op de werkingsdotatie van 0,648 mio EUR en een tekort op de VIPA-investeringskredieten van 2,611 mio EUR.

Het tekort op de werkingsdotatie in 2002 is toe te schrijven aan het niet compatibel zijn van de 2 indexsystemen waarmee Kind en Gezin geconfronteerd wordt. In 2001 was er als gevolg hiervan een overschot van 648 kEUR, wat in 2002 dan ook werd gebruikt om het tekort op te vangen. Over de twee jaren heen is het resultaat op de werkingsdotaties dan ook gelijk aan 0.

Het tekort op de investeringskredieten voor de kinderdagverblijven wordt afgezonderd, omdat het ordonnanceringskredieten zijn die alleen mogen worden gebruikt voor de financiering van infrastructuurwerken in kinderdagverblijven. Het tekort wordt gefinancierd door het overschot dat in de

vorige jaren werd opgebouwd. Ook in 2003 zal dit gecumuleerde overschot gebruikt worden om de investeringskredieten te financieren.

1.2.2 Ontvangsten in 2002

Vier categorieën van ontvangsten financieren de uitgaven (zie tabel 6.2).

De *overheidssubsidies* vormen met een totaal van 226,7 mio EUR de belangrijkste financieringsbron (73,4%). Naast de gewone jaardotatie en de rente-ontvangsten van het Centraal Financieringsorgaan worden hieronder de investeringsdotaties voor kinderdagverblijven, de premies voor gesco's, de terugbetaling van de loonkosten voor de eerstewerkervaringscontracten en de premies van het Interdepartementaal Begrotingsfonds gerekend.

De *functionele ontvangsten* betreffen de ouderbijdragen uit de gesubsidieerde kinderopvangsector en de bijdragen voor adoptie. De daling van de ouderbijdragen ten opzichte van 2001 is vanzelfsprekend. Immers, vorig jaar werd de enveloppenfinanciering ingevoerd, waardoor uitzonderlijk meer dan 100% van de ouderbijdragen werd geïnd. In 2002 vertegenwoordigen de ouderbijdragen 26,1% van de financieringsbronnen van de instelling.

De derde bron van financiering is het *reservefonds*. Hieronder valt onder meer de jaartoelage van de Nationale Loterij, alsook de *aanwending van de reserves* die in de voorgaande jaren op deze toelage werd gecumuleerd. De toelage wordt sinds 2002 niet langer uitgekeerd door de federale overheid, maar door de Vlaamse Gemeenschap. In 2002 ontving Kind en Gezin 561 kEUR als jaartoelage, wat een daling van 43% betekent ten opzichte van vorig jaar. Deze jaartoelage, samen met een deel van de gecumuleerde reserves (468 kEUR), werd in 2002 binnen de begroting gebracht ter financiering van kansarmoede-, kinderrechten- en andere projecten.

De vierde en kleinste categorie ontvangsten betreft de *varia-ontvangsten* uit recuperatie van kosten, sponsoring, verkoop van folders en abonnementen (0,2%).

1.2.3 Uitgaven in 2002

In 2002 werden de engagementen die waren ingeschreven in de begroting grotendeels nagekomen. In vergelijking met 2001 steeg het totale bedrag aan *subsidiëringsuitgaven* met 2,2% tot 248,440 mio EUR (79,5% van de totale uitgaven).

Binnen het beleidsveld *kinderopvang* werden 200,825 mio EUR aan subsidies uitbetaald, wat 64,3% van de totale uitgaven betekent. Hoewel de vergelijking met de cijfers van 2001 slechts een lichte stijging aangeven, dient dit genuanceerd te worden. Terwijl in 2001, als gevolg van de invoering van de enveloppenfinanciering, eenmalig meer dan 100% werd uitgekeerd, is dit niet meer het geval voor 2002. Wordt het effect van deze eenmalig verhoogde uitkering uitgezuiverd, dan resulteert de vergelijking met 2001 in een markantere stijging van de subsidies die toe te schrijven zijn aan de uitvoering van het Vlaams Intersectoraal Akkoord en van het beleidsplan Kinderopvang.

In 2002 werden in het beleidsveld *preventieve gezinsondersteuning* 47,616 mio EUR subsidies uitbetaald; deze bedragen 15,2% van de totale uitgaven. De stijging van de uitgaven met 8,2% ten opzichte van 2001 is voornamelijk toe te schrijven aan de volgende zaken. Enerzijds zet zich ook in 2002 de stijging voort van het aantal zittingen georganiseerd in de consultatiebureaus. Anderzijds is er de volledige bezetting van de erkende capaciteit in de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning. Ten slotte werden er in het kader van het Vlaams Intersectoraal Akkoord voor de social-profitsector bijkomende middelen toegewezen aan Kind en Gezin om de arbeidsvoorwaarden voor het personeel binnen het paritair subcomité voor de gezondheidsinstellingen en -diensten te verbeteren.

De totale *uitgaven voor personen verbonden aan de instelling* bedroegen 43,724 mio EUR. Dit vertegenwoordigt 14,0% van de totale uitgaven en stemt overeen met een toename van 5,8% ten opzichte van 2001. De financiële implicaties van de beslissingen genomen door de Vlaamse regering (upgrading personeel niveau E naar niveau D en gratis hospitalisatieverzekering) en van de uitwerking van de CAO 2001-2002 (tegemoetkoming moeilijk bereikbare arbeidsplaatsen, verhoging vakantiegeld en eindejaarstoelage en euroschalen) samen met de overschrijding van de spilindex in januari 2002 verklaren deze stijging.

De *functioneringsuitgaven* en de *investeringen* samen bedroegen samen 13,905 mio EUR, wat 4,5% van de totale uitgaven vertegenwoordigt. Deze daling ten opzichte van 2001 is vooral toe te schrijven aan de lagere informatica-investeringen in vergelijking met vorig jaar.

Daarnaast was Kind en Gezin in 2002 ook nog in staat het reservefonds te spijzen. Meer bepaald werden middelen gereserveerd met het oog op zaken met financiële implicaties die in de nabije toekomst op de instelling afkomen (uitstapregeling personeel, begeleidende acties met betrekking tot het sociaal vangnet voor onthaalouders, ...).

2. FINANCIËLE TOESTAND VAN DE INSTELLING OP 31 DECEMBER 2002

2.1 Kassaldo op 31 december 2002

Op 31 december 2002 was er een negatief kassaldo van 8,044 mio EUR. Dit saldo fluctueert in de loop van het jaar ten gevolge van de werking van het Centraal Financieringsorgaan (CFO). Kind en Gezin heeft hierop nagenoeg geen invloed.

2.2 Gecumuleerd begrotingsresultaat

Rekening houdend met het begrotingsresultaat van 2002, heeft Kind en Gezin op 31 december 2002 een gecumuleerd begrotingstekort op de werkingsdotatie van 3,171 mio EUR.

2.3 Gecumuleerd resultaat VIPA-investeringskredieten

Rekening houdend met het resultaat op de VIPA-investeringskredieten van 2002, is eind 2002 het gecumuleerde resultaat een overschot van 5,009 mio EUR.

2.4 Reservefonds

Eind 2002 beschikt Kind en Gezin over een reservefonds waarop een bedrag staat van 8,242 mio EUR. Dit zijn reserves met bijzondere bestemming die kunnen worden opgesplitst in de volgende drie groepen.

De reserves met betrekking tot de jaartoeelagen van de Nationale Loterij. Deze reserves worden aangewend voor specifieke projecten inzake kansarmoede, kinderrechten en dergelijke. Eind 2002 bedragen deze reserves 0,870 mio EUR.

Daarnaast zijn er de reserves "Eigen Fondsen". Als openbare instelling en ingevolge het oprichtingsdecreet heeft Kind en Gezin eigen bezit (roerend en onroerend) dat afzonderlijk wordt beheerd. Verrichtingen op eigen middelen worden weliswaar binnen eenzelfde boekhouding geboekt, maar worden afzonderlijk gerapporteerd in de begroting en hebben geen invloed op uitgaven en ontvangsten met betrekking tot de uitvoering van de decretale opdrachten, tenzij de eigen middelen expliciet worden ingebracht in de begroting. De reserves "Eigen Fondsen" zijn in 2002 onveranderd gebleven en bedragen dus 1,130 kEUR. Ten slotte is er het gedeelte met betrekking tot reserves op de jaardotatie van Kind en Gezin. In 2002 werd deze reserve gespijsd ten bedrage van 6,243 mio EUR. De Raad van Bestuur beslist over de aanwending van deze reserves. Deze aanwending dient wel te passen in de opdrachten die Kind en Gezin decretaal zijn opgedragen of die haar door de Vlaamse regering worden gegeven.

2.5 Legaat

Kind en Gezin beheert een legaat, waarvan de opbrengsten jaarlijks aan een aantal consultatiebureaus in Gent moeten worden uitbetaald. Eind 2002 vertegenwoordigde dit legaat een bedrag van 0,04 mio EUR. Het komt niet voor in de uitgaven of opbrengsten met betrekking tot de begroting, maar vormt wel een deel van het kassaldo van de instelling.

Begrotingsresultaat

in duizend EUR	2001	2002
Algemeen totaal inkomsten	299 549,75	309 053,37
Algemeen totaal uitgaven	299 987,21	312 312,56
Begrotingsresultaat	426,55	-3 259,20

*6.1 Vergelijking begrotingsresultaat 2001-2002***Ontvangsten**

in duizend EUR	2001	%	2002	%
A. Overheidsdotaties				
Dotatie	203 714,92		226 083,15	
Andere dotaties	290,96		309,09	
Investeringsdotatie crèches (VIPA)	1 175,02		0,00	
Premies gesco's en EWE's	224,36		132,60	
Premies Interdepartementaal Begrotingsfonds	337,38		204,32	
Totaal overheidsdotaties	205 742,63	68,7	226 729,16	73,4
B. Functionele ontvangsten				
Ouderbijdragen ontvangen door kinderdagverblijven en door te storten aan Kind en Gezin	34 219,67		30 169,88	
Ouderbijdragen ontvangen door diensten voor opvanggezinnen en door te storten aan Kind en Gezin	56 956,59		50 575,68	
Ouderbijdragen ontvangen door diensten voor opvanggezinnen verbonden aan kinderdagverblijven en door te storten aan Kind en Gezin	230,35		27,96	
Bijdragen adoptie	10,94		7,19	
Totaal functionele ontvangsten	91 417,56	30,5	80 780,72	26,1

C. Reservefonds	1 989,02		1 028,70	
Totaal reservefonds	1 989,02	0,7	1 028,70	0,3
D. Varia				
Recuperatie van kosten en varia-ontvangsten	400,54		514,79	
Totaal varia	400,54	0,1	514,79	0,2
Algemeen totaal inkomsten	299 549,75	100,0	309 053,37	100,0

6.2 Vergelijking van de ontvangsten 2001-2002

Uitgaven: bestemming

in duizend EUR	2001	%	2002	%
A. Uitgaven aan personen verbonden aan de instelling				
Personeelssalarissen incl. aanvullende pensioenen	39 811,41		41 879,59	
Representatie- en reiskosten	1 501,62		1 844,54	
Totaal A	41 313,03	13,8	43 724,13	14,0
B. Functioneringstoelagen				
Totaal B	11 926,57	4,0%	12 621,52	4,0
C. Subsiëring				
Kinderopvang				
Investeringsstoelagen kinderdagverblijven (incl. terugstorting aan de Vlaamse Gemeenschap)	1 967,69		2 611,01	
Kinderdagverblijven	105 568,60		109 429,87	
Diensten voor opvanggezinnen	82 016,72		75 899,71	
Diensten voor opvanggezinnen verbonden aan kinderdagverblijven	399,25		54,90	
Initiatieven buitenschoolse opvang	1 201,16		3 400,95	
Vorming kinderopvang	365,82		572,15	
Projecten kinderopvang	1 303,36		1 483,55	
Projecten Derde Arbeidscircuit	5 779,86		5 798,33	
Financiële ondersteuning POI's	581,02		1 574,11	
Totaal Kinderopvang	199 183,47	66,6%	200 824,58	64,3
Preventieve Gezinsondersteuning				
INLOOP-teams	973,04		923,76	
Consultatiebureaus,				

steunpunten	6 880,58		7 633,55	
Infovergaderingen "Kind op Komst"	30,44		33,84	
Medische zittingen in POI's	6,39		6,30	
Prenatale consultatiebureaus	92,52		178,82	
Vertrouwenscentra				
kindermishandeling	2 718,41		2 803,12	
Adoptie	1 103,58		1 159,24	
Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning	29 764,96		32 462,36	
Centra voor integrale gezinszorg	0,88		0,67	
Diensten voor private gezins- plaatsing	280,51		258,70	
Projecten bijzondere opvang en kansarmoede	1 874,50		1 856,85	
Kinderrechten	273,97		285,72	
Sociale bijdragen aan gezinnen	8,05		12,67	
Totaal Preventieve Gezinsondersteuning	44 007,84	14,7	47 615,58	15,2
Totaal C	243 191,31	81,3	248 440,16	79,5
D. Investerings en aankopen				
Vervoermateriaal	30,18		0,0	
Installaties, kantoormachines en uitrusting	64,89		47,42	
Meubilair	50,01		40,09	
Informatica: hardware en software	2 125,44		1 109,81	
Boeken	73,49		86,29	
Aankoop van bestaand gebouw	309,82		0,00	
Vaccinatiedatabank: hardware, en communicatietechnologie	software 2,45		0,00	
Totaal D	2 656,29	0,9	1 283,62	0,4
E. Spijziging fondsen				
Totaal E	0,0	0,0	6 243,13	2,0
Algemeen totaal uitgaven	299 087,21	100,0	312 312,56	100,0

6.3 Vergelijking van de uitgaven naar bestemming 2001-2002